

5775
תשרי
תשע"ה

קובץ לחיזוק ההתקשרות

קובץ ניגוני הרבי

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת
"תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית"

ברוקלין, ניו-יורק

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

פתח דבר

**אחינו תלמידי התמימים,
שלום וברכה!**

נמצאים אנו עתה בזמן הכי נעלה – עיצומו של חודש השביעי, המושבע והמשביע. במקום הכי נעלה – ד' אמותיו הק' של כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא-דורנו.

בהמשך לקבצים שיצאו לאור עד עתה, ונתקבלו בברכה ובשמחה ע"י אנ"ש והתמימים יחיו, מוגש בזה הקובץ (וס) לקראת שמיני-עצרת ושמחת-תורה הבאים עלינו לטובה.

קובץ זה מוקדש לניגונים אותם לימד הרבי עצמו, בשמחת-תורה. היה זה מושג ומעמד מחודש, ייחודי, עילאי. אמנם, הנושא והניגונים נסקרו ונדונו בעבר, אך קובץ זה מבקש להעביר ככל שניתן את ה'ציור' המיוחד של המעמד והניגונים, כמו גם משמעותם הפנימית כפי שנתבארה בידי הרבי.

בהתאם לזה נפתח הקובץ ברשימת-תיאור כללית, ולאחריה פרקים העוסקים בכל ניגון בפני עצמו.

בראש הקובץ, **"דבר מלכות"** – חלק משיחת פורים תש"כ, במעלת הניגון ושירת החסידים. השיחה נדפסת באישור קה"ת ובאדיבות **"ועד הנחות בלה"ק"**.

בברכת גוט יו"ט גוט יו"ט, מתוך ציפיה ובטחון שתיכף ומיד נזכה להתגלות אבינו רוענו, ונרקוד בהקפות מתוך שמחת הגאולה האמיתית והשלמה, ונזכה לראות בעבודתו הק' בימים אלו, ונשמע מפיו הק' עוד שיחות ומאמרים, ותיכף ומיד ממש.

ועד תלמידי התמימים העולמי

זמן שמחתנו תשע"ה
ברוקלין נ.י.

•————•

רישומיו החיים של
הצייר החסידי ר' זלמן קליינמן ע"ה
נדפסו לזכרו, באישור משפחתו
והתודה והברכה שלוחות להם בזה

•————•

נערך בידי
אברהם בן שיינא

דבר מלכות

משיחת פורים תש"כ

בלתי מוגה

מו. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם שני סיפורים, ומצירוף שני הסיפורים יכולים אנו להסיק מסקנא בנוגע אלינו — כפי שמצינו בהמדות שהתורה נדרשת בהם (והרי דברי נשיאי ישראל תורה היא וללמדה אנו צריכים), שע"י שני ענינים באים לידי מסקנא בענין שלישי.

סיפור הא' ²⁰⁵:

בשנים הראשונות של רבינו הזקן, הי' אצלו הסדר, שבחזרתו ממעזריטש למקומו (ע"פ רוב, או רוב הדרך — רגלי), הי' עובר בדרכו במושבים ועיירות של בני", והי' עושה נפשות לתורת המגיד, תורת החסידות.

הסדר הי' — שכדי לכבוש נפשות לפנימיות התורה, הי' מדבר עמהם תחילה בנגלה דאורייתא, וזו היתה ההכנה והמעבר לדבר עמהם בהנוגע לתורת החסידות, הדרכותי' והנהגותי' ²⁰⁶.

פעם אחת בעברו דרך שקלאו, ונכנס לבית-המדרש הגדול, ושאלו אותו כו"כ קושיות בנגלה דתורה — אמר רבינו הזקן שינגן ניגון, וניגן ניגון כפי שרבינו הזקן הי' מנגן... ואז הרגיש כל א' מהנאספים בביהמ"ד שנפתחו אצלו שערי חכמה שבנפש, ונתיישבו אצלו כל הקושיות ששאל אצל רבינו הזקן.

וסיפור הב' ²⁰⁷:

כאשר הזמינו את הצמח-צדק להשתתף בוועידת הרבנים בפטרבורג, כדי שהרבנים יביעו את הסכמתם להצעות המלכות — התייצב הצ"צ בכל התוקף ובגלוי נגד (ובגלל זה אסרוהו כמ"פ במשך האסיפות במאסר ביתי ²⁰⁸), ובסופו של דבר הצליח.

כאשר חזר משם, שאלו אותו: כיצד העמיד בסכנה את חייו, בידעו שבו תלויים רבים מבני" הנשמעים לקולו והמחכים להדרכותיו, ובלעדו יהיו טועים בדרכי החיים? ואמר הצ"צ: אשיב לכם בסגנון הגמרא —

(207) סה"מ תשי"א ע' 245.

(205) סה"ש תש"ג ע' 112.

(208) ראה סה"ש תשי"א ע' 57 (נעתק

(206) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 246. חט"ו ע'

ב"היום יום" כג חשון).

281.

פורים, ה'תש"כ

תירוצו וגם אי בעית אימא: התירוצו הוא — הבנים, ואי בעית אימא — שהאחדות של החסידים תנהיג אותם לקראת משיח.

מז. והענין בזה:

ענינו של ניגון שפושט קושיא בתורה — בודאי שמבטל קושיא שישנו בעניני העולם, שנעשה כתוצאה מקושיא שבתורה.

דהנה, אמרו חז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא"²⁰⁹, כמשל האומן שבונה בית ש"דיפתראות ופינקסאות (כפי שנקרא כאן: "בְּלוֹפְרִינְט") יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים כו', כך הי' הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם"²¹⁰, והיינו, שהקב"ה אסתכל באורייתא שנאמר בה "יהי אור", אזי "ויאמר אלקים יהי אור", "ויהי אור"²¹¹.

ומזה מובן גם בנוגע לקושיא בתורה, שבתורה, שענינה "דיפתראות ופינקסאות" — הרי זה ענין של קושיא, ובעולם — נעשה מזה קושיא בעבודת ה' בעוה"ז הגשמי.

כלומר: כשם שקושיא בתורה מפריעה להבנת שכל התורה — כמו"כ קושיא בעולם פירושו דבר שמפריע לראות השגחה פרטית בעולם, כיצד "גם זו לטובה"²¹², וכיצד צריכה להיות ההנהגה בעולם באופן המתאים לרצון הבורא, לעשות דירה לו ית'.

והעצה לזה היא — ניגון:

ניגון — אינו ענין של הבנה והשגה, אלא מעלת הניגון היא שנוגע ("רירט אָן") בהרגש שבלב, וכאשר מנגנים את הניגון כדבעי, הרי זה קשור עם פנימיות הלב, היינו, לא רק מדות חיצוניות, אלא גם מדות פנימיות — פנימיות המדות, ועד לפנימיות הלב שלמעלה ממוחין²¹³, שלכן, ביכלתו לתרוץ קושיא שישנה במוחין.

ומזה מובן גם כיצד ענין זה משתקף בעולם — כאשר מתבטלת הקושיא בתורה, אזי מתבטל גם הקושיא שישנו בעניני העולם.

מה. ובנוגע אלינו:

אע"פ שאין כאן ניגון שניגן רבינו הזקן כבסיפור הא', מ"מ, בצירוף הסיפור הב', יש כאן ניגון שניגנו מתוך אחדות של חסידים,

(209) זח"ב קסא, רע"ב.

(212) תענית כא, א. וש"נ.

(210) ב"ר בתחלתו.

(213) ראה המשך תער"ב ח"א ע' נט.

(211) בראשית א, ג. וראה זהר שם, סע"א. ועוד.

פורים, ה'תש"כ

ובכחו לפתוח ולפשט העקמומית שבלב — שיהי' נקל יותר בהבנה והשגה בתורה לכל אלו שנמצאים בד' אמות של תורה, ויהי' נקל יותר בעבודת התפלה (מבלי הבט על המחשבות המבלבלות) לכל אלו שנמצאים בד' אמות של תפלה, ויהי' נקל יותר בעבודה ד"בכל דרכיך דעהו"⁸⁵ בכלל, ועבודת בעלי־עסקים בפרט, שבלכתם ברחוב ימלאו את השליחות של בורא העולם ומנהיגו.

• • •

אמת מה נהדר...

השנים תשי"ד לתשט"ז, בזמנים שונים, ללא סדר קבוע.

משנת תשי"ז לימד הרבי ניגון אחד בליל שמחת-תורה בכל שנה, במעמד מיוחד, אחרי הקפות וסעודת יו"ט. סדר זה נמשך עד שנת תשכ"ד.

בשנת תשל"ד, עשור מאז פסק המנהג, פתח הרבי ולימד את הניגון

ארבעה-עשר ניגונים לימד הרבי את קהל החסידים במשך השנים. בכל פעם מחדש עורר המעמד התרגשות רבה אצל החסידים, והמשתתפים בו חשו היטב כי הם עדים להתרחשות נשגבת, שמימית.

את ארבעת הניגונים הראשונים לימד הרבי במהלך התוועדויות בין

ימי "זמן־שמחתנו", בהם מיעט הרבי במנוחה באופן בולט; אחר עבודת־הקודש של הרבי ב'הקפות', בהן רקד והרקיד בכוחות כבירים במשך זמן ארוך, ללא לאות, באופן מופלא ביותר. וההקפות עצמן, הלא התקיימו אחר התנועות של כחמש־שש שעות ארוכות. ובכל זאת, בשעה זו של פנות הבוקר פוסע הרבי בצעדים רעננים, כולו אומר חיות

"האדרת והאמונה" באופן פתאומי, באמצע ה'הקפות'. היה זה הניגון האחרון שהרבי לימד.

■

לאחר ה'הקפות' וסעודת יו"ט, בעלות השחר, היה הרבי נכנס לשאלאש (הסוכה), לבוש מעיל, ובידו בקבוק 'משקה'. ראוי להדגיש: מעמד זה התקיים אחר שמונה

ומתחיל ללמד ניגון חדש ומיוחד. על פי רוב, הניגון ה'חדש' לא היה מוכר בקרב החסידים. הרבי היה מקדים ומסביר בתוכן הניגון, בביטוי תנועותיו, ומפרש את ההוראה ממנו בעבודת ה'. במהלך התנועות המחר היה הרבי מרחיב בארבעומק יותר.

היו אלו רגעים מיוחדים ומרטיטים, שנחרטו בלב זכרונם של מי שזכו ליטול חלק במעמד השמימי הזה. החסידים חשו שזו שעת כושר מיוחדת, לכולם היה ברור שבאמצעות הניגונים, וההוראות בעבודת ה' שהרבי למד והפיק מתנועותיהם, מעניק הרבי כוחות נעלים, ומורה דרך כרועה לצאנו.

אותה שעה היתה מהדחוקות ביותר בביתחיינו, ובכדי למנוע פגיעה היו עומדים

מחדשת, פונה למקומו ומתחיל בחלוקת 'משקה' לאברכים ובחורים שקיבלו עליהם הוספה בלימוד התורה בכלל, וביחוד בלימוד פנימיות התורה.

בעת החלוקה ווידא הרבי אצל העוברים, "איר לערנט חסידות?" [אתם לומדים חסידות?], והתעניין על קיום החלטות המקבלים משנה קודמת. הרבי הקדיש תשומת לב גם לאלו שמפאת גילם הצעיר לא שייכים היו ללימוד והוספה בחסידות, ואירע שפנה לעבר הילדים שהצטופפו בקהל והפטיר בחיבה, "איר לערנט דאך נישט קיין חסידות..."

במהלך חלוקת ה'משקה', היה הרבי פונה לבעלי נגן בקהל, נעמד על 'בימה' מאולתרת (ספסל או ארגז כלשהו),

במוצאי החג, במהלכה היו מנגנים אותו בהתלהבות רבה. גם ב"כינוס תורה" שנערך לאחר ימי החג, 'חזור' בין הדברים על הניגון הטרי...

דעם רעבינ'ס אַ טאָג

חביבות מיוחדת רחשו החסידים לניגונים שלימד הרבי בשמחת־תורה. למעמד העילאי שבהם נלמדו, ובייחוד לסודו של היום בו הרבי לימד, יום שמחת־תורה, דעם רעבינ'ס אַ טאָג.

ברישומי "ימי מלך" מובא, כי "עוד בצעירותו של הרבי, למרות שבמשך כל השנה היה הרבי יושב בצנעה ושוקד על לימודו מבלי לצאת החוצה להשתתף בחיי הציבור, נהג איפוא תמיד כ"ק אדמו"ר שליט"א עוד מגיל צעיר, לרקוד בלי הרף כמעט בכל שעות היממה של שמחת־תורה. לרקוד, ולהרקיד אתו באהבה ובשמחה יהודים נוספים, למדנים ופשוטי עם כאחד.

מקובל בשם רבותינו הקדושים כי ישנם "אושפיזין חסידיים", כלומר, שבמקביל לאושפיזין המפורסמים האבות הקדושים, שכל יום מימי חג הסוכות מוקדש לכל אחד מהם לפי הסדר הידוע, אברהם ביום הראשון, ויצחק ביום השני וכו', קיימים גם האושפיזין של נשיאי החסידות; ביום א' דסוכות הבעש"ט הק', ביום ב' דסוכות המגיד ממעזריטש, ביום ג' דסוכות אדמו"ר הזקן, וכך הלאה. מכך עולה שבשמיני־עצרת חל חגו של הרבי הריי"צ, דבר המוסבר בהרחבה במשנתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכהמשך טבעי, חג שמחת־תורה הוא חגו של הרבי שליט"א, התשיעי בשלשלת הזהב, שראשיתה בבפש"ט הקדוש".

סביב מקומו של הרבי חסידים איתנים, וכן היו מציבים שם חיץ עשוי שולחנות. למרות המאמצים, הדוחק היה נורא, והרבי הביע אינחת מהלחץ והדחיפות.

בשנת תשכ"א, בעת שלימד את הניגון "אתה בחרתנו", פנה הרבי אל הקהל בקול תקיף, "אז איר וועט נישט אויפהערן שטופען, וועל איך אהיים גייען שלאפן" [אם לא יפסיקו לדחוף, אזי אלך לי הביתה לישון]... בעקבות כך שינו את הסדר, ומהשנה הבאה, תשכ"ב, עמד הרבי בחלוקת המשקה ולימוד הניגון על בימת ההתוועדויות הקבועה.

המעמד המרומם הזה נמשך, בדרך כלל, כארבעים דקות, כשלאחר שסיים ללמד את הניגון, היה הרבי פונה לחדרו הק'.

הקהל המשולהב היה מלווה את הרבי לחדרו, בשירה הולכת וגוברת של הניגון החדש. שם, בכניסה לסעווען סעווענט, המשיכו לרקוד את הניגון החדש בלהט סוחף. כך המשיכו, במשך דקות ארוכות, עד שהרבי היה יוצא מחדרו ופונה לביתו, או אז פנו גם הם לדרכם.

רוב הקהל לא עזבו בבית־חיינו מאז תחילת התוועדות ליל שמחת־תורה, כדי לא להחמיץ את המעמד נורא־ההוד. רק עתה, עם אור הבוקר, פנו לסעוד את סעודת ליל יו"ט. באחת השנים, כשיצא הרבי מחדרו פנה אל הבחורים שהתגודדו ושרו בכניסה ואמר בחיך, "אפשר גייען שוין אָפרוהען?" [אולי ייאלצו כבר לנוח]...

הניגון החדש לא הרפה, והמשיך ללוות את החסידים. הדבר הורגש במיוחד בעת חלוקת כוס־שליברכה

אל תפסידו את הניגון החדש...

את רגעי ההוד של לימוד הניגון, תיאר בזמנו הסופר החסידי ר' ניסן גורדון בעיתון "די אידישע היים" (בתרגום מאידיש):

הספורות, המוקפות בשלחנות וספסלים מאולתרים, הרי הוא מגרש, במבטו, כל קור של שינה ודוחה לגמרי כל סממן של עייפות.

ידיים אוחזות בכוסיות מתרוממות לקבל את טיפות ה'משקה', המיועד רק עבור אלו שמקבלים על עצמם להרחיב ולהרבות בשנה הבאה, את שיעוריהם בחסידות. ידיים רבות הושטו לעברו של הרבי, אך כאשר המשקה נמזג – הוא מיועד בדיוק לכוסית מסוימת.

מפגש המבטים לרגע קט, בין הרבי והחסיד באמירת 'לחיים' הוא חיזוק לקשר נשמתי ולקבלת עול מחודשת.

כך הם פני הדברים בששת השנים האחרונות, שמחת-תורה לפנות בוקר, בליובאוויטש שבברוקלין.

כל פעם נולד ניגון חדש שמספר, מלמד, תובע ומעורר. ניגון שמתגלה ע"י צדיק הדור, נשמה גדולה וקדושה אשר חשה את צער השכינה ואת צערה של הנשמה היהודית שהיא חלק של השכינה, כביכול.

אם תבקרו בשמחת-תורה בליובאוויטש, עצתי לכם: למען השם, אל תפסידו את הניגון החדש שנולד לפנות בוקר, ניגון שמגיע אליכם לאחר לילה של שמחה גדולה בתורה והוא משופע בביאורים שיכולים להשביע אתכם בשמחה של תורה במשך כל השנה...

השמש זרחה מכבר וקרניה כבר הספיקו לחמם את הספסלים המוצבים לאורך שדרת "איסטערן פארקוויי". רוח סתיו קרירה מטיילת בינות לעצים העומדים כשומרים נאמנים משני ידיו של השדרה הברוקלינית הרחבה.

מחוץ לבנין שדלתו מסומנת בשלשת הספרות המוכרת כל כך, 770, עומדות מספר נשים – שכבר אינן יכולות להסתיר עוד את מראן העייף, המעיד על כך שעדיין לא שבו לבתיהן מאז הקפות שמחת-תורה של אמש. אחת מהן מנענעת אנה ואנה עריסת תינוק, שבשנתו שאב אל תוכו את השמחה והשירה של שמחת-תורה בליובאוויטש. הנשים ממתינות לבעליהן ובניהן השוהים עדיין בפנים ב770 איסטערן פארקוויי.

בפנים, בבית המדרש, מלמד הרבי שליט"א בשעה זו ניגון חדש.

השמש של שחרית זרחה זה מכבר, אך כאן עוסקים עדיין בסיומו של הערב זה עתה שב הרבי מסעודת יו"ט של ליל שמח"ת, ועכשיו אל 'עבודת' הניגון החדש...

רוב האורחים "מן הצד" שנכחו כאן במשך הלילה ל"הקפות", שבו לבתיהם או התמוטטו בעייפותם. בשעה זו נשארו רק אלו שבכל מחיר לא יפסידו את הרגע שלשמו כדאי לחכות כל הלילה. לימוד הניגון החדש בשמח"ת לפנות בוקר.

כאשר הרבי נכנס והוד של מלכות דקדושה חופף עליו, ועולה במדריגות

בהתוועדות י"ב תמוז תשכ"ה, ציווה הרבי לנגן "ניעט ניעט ניקאווא". הקהל לא הכירו את הניגון, והרבי התבטא, "איך קאן דאך היינט ניט זינגען, ס'איז דאך ניט שמח"ת, שמח"ת וואלט איך אויסגעלערנט דעם ניגון" [אינני יכול לנגן היום, זה הרי לא שמח"ת. אילו היה היום שמח"ת הייתי מלמד את הניגון]...

חביבות מיוחדת

ניכר היה שהרבי עצמו רוחש חביבות מיוחדת לניגונים אותם לימד, ומפעם לפעם ציווה לנגן את הניגון שלימד באותה שנה, ועיתים אף החל לנגן בעצמו. בחלוקות כוס־שלי־ברכה, ניגנו החסידים תדיר ניגונים אלו, כשהרבי מעודדם בעוז.

וכך ניכר היה בפועל ממש: בשמח"ת היה הרבי במצב אחר, מרומם ומנושא עוד יותר מבכל יו"ט, וככל שנהרו רבבות יהודים לליובאוויטש במשך כל ימות השנה, כדי להתבשם מאווירתה וליהנות מאורה, הרי לשמחת־תורה נהרו עוד הרבה יותר, לשאוב שפע רב של אור תורה, דברי תורה, ושמחת התורה, ולהשביע את הנפש שובע רוחני לאין שיעור.

מעניין לציין את שיחת ליל שמחת־תורה תשמ"ט, בה הזכיר הרבי שכשמנגנים את הניגונים של האושפיזין, מתקשרים אליהם בקשר אמיץ, לא רק במחשבה וברגש הלב המתעוררים על־ידי הניגון, אלא גם במעשה בפועל על־ידי הנגינה בפה.

שלו, או ניגון שהוא היה מחבב, עד כדי כך שהוא רצה שהניגון ייקרא על שמו. ולכן ינגנו עכשיו את הניגון "אתה בחרתנו"..."

בראש השנה תשמ"ה, ביקש הרבי לנגן רק ניגונים שלא הוצמדו להם מיילים. באותה הזדמנות ניגנו "שאמיל" בהתעוררות רבה. ומאז אירע כך שוב גם בהזדמנויות נוספות.

מקור הניגונים

כלל הידוע, הניגונים לא חוברו בידי הרבי, אלא שרובם לא היו מוכרים לפני שהרבי לימד. בכמה מהניגונים הקדים הרבי לספר על מקורם. כך ב"אסדר לסעודתא" שחובר בידי יהודים מליטא, "אנעים זמירות" של 'פולישער חסיד', "סטאו יא פטו" שהובא מיהודים פשוטים, "הוא אלקינו" – בשם ר' יחיאל 'דער חזן' (הלפרין), ו"כי אנו עמך" (השני) עליו העיד הרבי ששמע מחסידים.

בחלק מהניגונים הזכיר הרבי את שמו של מחברם. כך את הניגון "צמאה לך נפשי" ייחס הרבי לאדמו"ר הזקן, הניגון "שאמיל" הובא ונקרא על-שם מחברו שאמיל, וניגון נוסף, "רחמנא דעני", העידה הרבנית חנה שהוא מאביה, הגה"ח הרב ר' מאיר שלמה ינובסקי.

אמנם בשאר הניגונים לא היתה התייחסות מהרבי באשר למקורם או מחברם.

רוב טובה

בשמחת-תורה שנת תשכ"ד, לימד הרבי את הניגון "כי אנו עמך" (ב), ואחר-כך אמר, "כיוון שאין מקיימים את התנאי, ממילא איני יודע אם בשנה הבאה

אירע אף שהרבי ציווה לנגן כמה מהניגונים בהתוועדות אחת. כך בהתוועדות יו"ד שבט תשי"ט, ציווה הרבי לנגן "שאמיל", אותו לימד באותה שנה. לאחר אחת השיחות התחיל לנגן ניגונים נוספים אותם לימד ("והיא שעמדה", "דרכך", "צמאה לך נפשי" ו"צמאה עך-טי"). גם בשמחת-תורה תשכ"ג ניגן הרבי ברצף כמה מהניגונים שלימד ("סטאו יא פטו", "כי אנו", "אנעים זמירות" ו"צמאה לך נפשי").

ניגוני הרבי

בכל ראש השנה, היה הרבי מצווה לנגן את ניגוני רבותינו נשיאינו, עד ל"הבינוני". בשנים הראשונות, אירע כמה פעמים שהרבי ביקש שינגנו גם את אחד מניגוניו, ברוב הפעמים ניגנו "אתה בחרתנו". בשנים הבאות, החלו החסידים לנגן ביוזמתם מניגוני הרבי. ובהמשך הפך הדבר לסדר קבוע, לנגן "אתה בחרתנו" כניגונו של הרבי.

בהתוועדות ראש השנה תשל"ט, דיבר הרבי בהרחבה על המעלה בניגונים המכוונים, "בהמשך לניגוני רבותינו נשיאינו שניגנו עתה, החל משלש תנועות של הבעש"ט, הרב המגיד, ורבינו הזקן, והניגונים של האדמו"ר האמצעי, של הצ"צ, של הרבי המהר"ש, של הרבי נ"ע, ושל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

וכידוע הביאור של כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לעניין הניגון, ובנוסף הנזכר בירושלמי שכאשר אומרים מאמר אזי "יהא רואה בעצמו כאילו בעל השמועה עומד לפניו", וכשמדובר אודות ניגון – הרי זה אף יותר מכפי שאומרים מאמר בהלכה ובאגדה וכו', כיוון שזה הניגון

ר' שמשון חריטונוב הציג בפני הרבי ביאור לסדר הלימוד של חלק מהניגונים, כפי שהרבי לימד. ובמענה למכתבו השיב הרבי (לפי זכרוננו של ר' שמשון), "קראתי בהתענינות כתבו ע"ד הניגונים וסדרן. ומהנכון לשלב גם הב': דרך, כי אנו עמך".

בהמשך לזה שב וכתב הצעה לקשר הפנימי בין כל הניגונים.

חשבתי לעצמי: כיון שאני הרי יודע שאלו הם דברים טובים, מדוע באמת לא להמשיך בהם? אצלי ברור בפשטות עד היום הזה, שלומר מאמר חסידות בכל התוועדות ה"ז דבר טוב ויציב ונכון וכו', ולכן ערכתי על כך בחינה כזו, שבדרך הטבע תוצאותיה יורו שכך צריך להימשך. אבל לפועל לא כך היה...

ההסברה היחידה לזה היא ש"רוב טובה אינם יכולים לקבל", ואין מזה אלא כאב-לב, שיברון..."

הרבי סיים את דבריו באיחול כאוב, "יהירצון ואזכה שהדברים שחידשתי בעשרים השנים האחרונות, אלו שטרם התבטלו - שלא יבטלו"...

נחלק 'משקה', וכן בנוגע לניגון. ובמילא את הניגון של שנה הבאה נלמד עכשיו, ובנוגע ל'משקה' נראה בשנה הבאה". ובהמשך לכך לימד הרבי ניגון נוסף, "הוא אלקינו".

שנה לאחר מכן, בשמחת-תורה תשכ"ה, אמר הרבי ש"כיוון שלימוד הניגונים כבר הושלם, ינגנו עתה ניגון שנלמד בשנים עברו", ופתח בניגון "אתה בחרתנו". היו שתלו את הפסק הניגונים גם בעובדה ששבועיים קודם לכן נסתלקה אמו של הרבי, הרבנית חנה.

יצוין עם זאת, כי בליל שמחת-תורה תשל"ד שוב הלהיב הרבי את הקהל בניגון נוסף, "האדרת והאמונה".

■

במהלך התוועדות שמחת-תורה תשל"ב, שנים אחר שהפסיק ללמד ניגונים, הזכיר זאת הרבי בכאב:

"על-דרך שאמרו בעבר מאמר חסידות בכל התוועדות, או שהיו אומרים מאמר בשביל התלמידים ביחוד חנוכה, או זה שהייתי מלמד ניגון בכל שמחת-תורה, והיה לי להט בזה. אמנם אני הרי "נוגע בדבר", ואכן אינני רואה איזה מקום יש לספק, האם לומר מאמר חסידות בכל התוועדות. אולם לפועל הראתה הבחינה (שערכתי), שלא להמשיך ענינים אלו.

חלוקת כוס־של־ברכה, מוצאי שמחת־תורה תשכ"ד

צמאה לך נפשי

שבת ב' קדושים תשי"ד

בספר הניגונים – ניגון קפ"א – מובא על ניגון זה, "מיוחס לכ"ק אדמו"ר הזקן אבל אינו ברור אם הוא מהעשרה ניגונים הידועים שחיבר בעצמו, המנגינה המתאימה לתיבות מלאה געגועים וכיסופי הנשמה, כ"ק אדמו"ר שליט"א מלובבאוויטש מחבב מאד את הניגון הזה, ומצוה ולעתים תכופות לשוררו בעת התוועדויותיו ביומא דפגרא, ומזמרים אותו בהתרכזות המחשבה והתעוררות הלב"

הניגונים. במשך שעות ארוכות ביאר הרבי את מעלת הניגון, כשבין השיחות מצווה לנגן ניגונים מיוחדים.

וכך סיפר אחד מאנ"ש שזכה להשתתף בהתוועדות: מיד בתחילת ההתוועדות, לאחר שקידש, הורה הרבי לקהל לומר 'לחיים', וביקש מאלו שעוד לא הוזמנו לאמירת 'לחיים', שירימו את ידיהם, וציווה להם להגיד 'לחיים'. לאחר מכן הוסיף הרבי, שמאחר וההתוועדות היא המשך ל"סעודת משיח" באחרון של'פסח, יש להתחיל את ההתוועדות בניגון "אני מאמין".

הקהל שר "אני מאמין" בהתעוררות עצומה, ולאחר מכן, דיבר הרבי אודות

מלבד היותו הניגון הראשון שלימד, נדמה שהרבי רחש חביבות מיוחדת לניגון "צמאה לך נפשי". זהו הניגון היחיד שזכה ל'סדר' הנהגה בשירתו: הרבי מתחיל לנגן, וכמו באות מוסכם נעמדים החסידים ממקומותיהם, מאזינים לקולו של הרבי מנגן בדביקות, ומחרים מחזיקים אחרי הרבי בשירה, כשליח ציבור וקהל. מעמד יוצא דופן זה, חזר על עצמו פעמים רבות, ונחרט עמוק בלבם של מי שזכה להשתתף בו.

■

את חמשת השיחות הראשונות בהתוועדות ש"פ קדושים תשי"ד, הקדיש הרבי לעבודת הלב עלידי

הניגון "ניע זשוריצי כלאפצי", והנקודה הפנימית שיש ללמוד מהניגון; גם בדרך אין צורך לדאוג, מכיוון שכל העניינים נמצאים בתוקפם במהלך המסע, וכאשר יגיעו לפונדק ויפרקו את החבילות – ייווכחו בכך. ההוראה מכך – הפיק הרבי – בשעה שצועדים לקראת משיח צדקנו, יש ללכת מתוך שמחה, ואף ש"ידע איניש בנפשיה" מעמדו ומצבו הרוחני, ואם כן, מה לו לשמוח? מכל מקום יש לדעת, שההשפעות האלקיות נמשכות כבר עתה, ולעתיד לבוא יתגלו כל העניינים שנמשכו בזמן הגלות.

בסיום השיחה הורה הרבי לנגן "ניע זשוריצי כלאפצי".

בשיחה השלישית, הוסיף הרבי להקשות: למרות הנחמה על דבר הגיענו לפונדק, עם זאת, הרי בשעת ההליכה בדרך, הגילויים בהעלם – ושוב מתעוררת השאלה, איך אפשר ומדוע צריך לצעוד בשמחה גם בדרך? והמענה לזה – כאשר קיים צמאון לגילוי אלוקות, הרי הצמאון עצמו מרווה קצת, ובמילא יש לאדם כוח לרומם את עצמו לדרגא אליה הוא צמא. בהמשך לזה הביא הרבי את שאמר דוד המלך "צמאה לך נפשי . . כן בקדש חזיתך", וביאור אדמוה"ז בשם הבעש"ט, "הלוואי בקדש חזיתך", והוסיף כי הטעם לזה הוא כנ"ל, שגם כשנמצאים בשאול תחתית, הרי על ידי הצמאון ניתן להתרומם מעלה מעלה.

בסיום השיחה דיבר הרבי על ניגונו של אדמו"ר הזקן "צמאה לך נפשי", וביקש שינגנו את הניגון. שתיקה עברה בקהל במשך רגעים ארוכים, ולאחר זמן, מישוהו התחיל לנגן ניגון על המילים

"צמאה לך נפשי", וכשסיים לנגן העיר הרבי שניגון זה אינו מאדמו"ר הזקן. לאחר מכן, התחיל ר' פרץ מוצקין את "צמאה לך נפשי" עך טי". וכשגמרו שאל הרבי אם יש מי שמכיר ניגון שלישי, ומישוהו ניגן ניגון שלישי, שבהקדמתו ישנן המילים "צמאה לך נפשי" (ניגון זה נקרא "זא רעקאיו", נדפס בספר הניגונים ניגון קי"ג, והוא הניגון "פֶּאָרְט אַ אידעלע אין אַ שיפעלע"). לאחר שסיימו לנגן, שוב שאל הרבי אם יש בקהל מי שמכיר ניגון נוסף על המילים "צמאה לך נפשי". אלא שאף אחד מהנוכחים לא הכיר את ניגונו של אדמוה"ז...

כעבור כמה רגעים התחיל הרבי ללמד בדביקות רבה ניגון מחודש. שוב ושוב חזר הרבי וניגן, "צמאה לך נפשי"...

לאחר מספר פעמים שניגן לבדו, ביקש הרבי מהקהל להצטרף אל שירת הניגון, אלא שהשומעים עוד לא קלטו אותו היטב, והרבי התחיל לנגן שוב וביקש מהבחורים לסייע בשירת הניגון, אבל גם הם עוד לא תפסו את תנועותיו. כך נמשך המחזה השמימי והמרומם, במשך דקות ארוכות הרבי מנגן לבדו בתעצומות ובדביקות הנפש.

כשאחד מהנוכחים פנה אל הרבי ואמר שאת המילים "כן בקדש חזיתך" הקהל כבר קלט, התרעם עליו היושב לצידו והשתיק אותו. הרבי שמע את השיח ביניהם ואמר, "וואס הייסט אים שווייגן, איר האט וואס צו זאגן בעסער?!" [מה זאת אומרת להשתיקו, יש לך משהו טוב יותר לומר?!].

גם השיחה הרביעית נסבה על תוכנו של ניגון: שוב הרבי פתח בשאלה,

ולכן גם ה'תנועות' הן 'חלקות', "אן אַ פּוץ און אן אַ קנייטש" [ללא קישוט וללא סלסול] כדרכה של בקשה. אך בבבא השלישית הפירוש "כן בקודש" הוא "כן" מלשון "הן".

[יש שמספרים מעשה דומה מאותה הזדמנות: ר' שמואל זלמנוב ניגן את המילים "כן בקדש חזיתך" בסלסול דק בתנועה, והרבי העיר לו "אַ צמאון איז אָן דריידלעך, אַ צמאון איז גלייך" [צמאון הוא בלי עיקולים, צמאון הוא ישר] וחזר על התנועה ללא הסלסול.]

כאשר אחד המסובים ניגן עם טעויות, הרבי חיך ותיקן אותו. ולאחר מכן הוסיף הרבי, "איך האָב געטרייט מיין בעסט" [עשיתי את המירב]...

בחלוף חודש, בפתחה של התוועדות שבת מברכים חודש סיון, שוב ציווה הרבי לנגן "צמאה לך נפשי", ובהמשך לזה אמר, "מאחר שההכנה הראשונה למתן תורה הייתה ספירת העומר, שביטאה את התשוקה והצמאון למתן תורה, לכן ינגנו עתה ניגון הקשור עם ענין הצמאון". ושוב הורה לנגן "צמאה לך נפשי".

ומני אז, בייחוד בתקופה שלאחר מכן, הורה הרבי פעמים רבות לנגן את ניגון התשוקה והצמאון, "צמאה לך נפשי".

■

בהתוועדות ש"פ לך-לך שנת תשמ"ט, דיבר הרבי באריכות על המעבר בין חודש החגים, המושבע במועדים וימים טובים, לחודש מרחשוון, ובהמשך לזה אמר, **"בהמשך להאמור לעיל אודות**

כהמשך לניגון ולהוראות בעבודת ה' - ומה עושים כאשר גם הצמאון לא קיים? על זה אנו מבקשים ש"ברחמך הרבים רחם עלינו", כי הרחמנות שאנו זקוקים לה היא כה גדולה, עד שהאדם עצמו איננו חש עד כמה גדולה הרחמנות עליו. וזהו, הוסיף הרבי, תוכנו הפנימי של הניגון שחסידיהם מנגנים זה כמה דורות "עסן עסט זיך", במרירות והתעוררות רחמים שעל ידם מרגישים את גודל הרחמנות, ומתעוררים בצמאון לאלוקות.

בדרך כלל, לפני אמירת המאמר היו מנגנים ניגון הידוע כהכנה למאמר, וכאן, באופן יוצא דופן, ביקש הרבי בסיום השיחה לנגן "עסן עסט זיך" כשהוסיף שמנהג חסידים מדורות עברו לנגן ניגון כהכנה למאמר, והפעם ינגנו את זה בתור הכנה לאמירת המאמר.

לאחר המאמר ושיחות נוספות, שוב ביקש הרבי לנגן "צמאה לך נפשי". מאחר שהקהל עדיין לא קלט כראוי את הניגון, שוב ניגן הרבי את הניגון מספר פעמים. לפני הניגון הקדים הרבי שבהזדמנות מסוימת התבטא הרבי הריי"צ שלא ידייק בניגון על "זעכצנטל" (אחד חלקי שש-עשרה בצלילי הניגון), והוסיף בעצמו: עכשיו לא אקפיד גם על "אכטל" (שמינית)...

הרבי התחיל לנגן והקהל הצטרף. היו שניגנו כמה מתנועות הניגון עם טעויות, והרבי העיר על כך: הניגון כולו עד הבבא השלישית הוא בעלייה, שתי ה'תנועות' הראשונות - כולל גם שתי הפעמים של "כן בקודש" - הן ביטוי של צמאון ובקשה "הלוואי בקודש חזיתך",

המעבר מחודש תשרי לחודש מרחשון מן הקצה אל הקצה – ינגנו את הניגון "צמאה לך נפשי", שמדגיש את ענין הצמאון בגלל המעבר מחודש תשרי לחודש מרחשון, שיש אומרים שניגון זה הוא של רבינו הזקן. מיד לאחר השיחה פתחו בניגון "צמאה לך נפשי".

פעמים רבות קישר הרבי את תנועות הניגון לעבודת יהודי 'המדינה ההיא', שנמצאים מאחורי מסך הברזל, וציווה לנגן בהתעוררות רבה להצלחתם והצלחתם.

התוועדות יום שמחת תורה תשכ"ב, ידועה ומפורסמת כמיוחדת במינה: האווירה הייתה מרוממת מאוד, הרבי אמר הרבה 'לחיים', ושמחה עצומה הייתה נסוכה על פניו הק'. בין השיחות דיבר הרבי באריכות רבה על מצבם של אחינו בני ישראל הנתונים בצרה וצוקה, מאחורי מסך הברזל האיום. בהמשך לזה אמר הרבי, "מובא בחסידות פירוש הבעש"ט על הפסוק "צמאה לך נפשי וגו' כן בקדש חזיתך", זהו שאמר דוד המלך בשם כל אחד ואחד מישראל "הלואי בקודש חזיתך" הלואי שיהיה גודל הצמאון והתשוקה כו' כאשר נמצאים בקודש. ועל דרך זה בנדון דידן, שיהיה אצלנו גודל הצמאון והתשוקה כמו שיש אצלם בכל עת ובכל שעה".

בסיום השיחה החל הרבי לנגן בדביקות את הניגון, בבא אחר בבא, כשהקהל הגדול שגדש את הזאל מצטרף בהתעוררות עצומה.

בהזדמנות נוספת, י"ב תמוז תשכ"ג, שוב ניגן הרבי בעצמו את הניגון, וכל

הקהל הצטרף לנגינה. הרבי אמר אז בהתרגשות, "ידועה תורת הבעש"ט כפי שנמסרה ע"י רבינו הזקן ואח"כ ע"י רבותינו נשיאינו על הפסוקים "צמאה לך נפשי וגו' כן בקודש חזיתך" – הלואי בקודש חזיתך. דוד היה במדבר יהודה, "בארץ צי' ועיף בלי מים", שלכן "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", וכמ"ש בפסוק נוסף, שהי' במעמד ומצב ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי". ואעפ"כ התברך "כן בקודש חזיתך", "הלואי בקודש חזיתך" – הלואי שכן יהי' גם בקודש, שהרי מובטח לו ש"מן המיצר" יבוא אל המרחב האמיתי, שגם אז יהי' הענין ד"חזיתך", ע"ד שהי' מתוך עקא ודחקות "בארץ צי' ועיף" במדבר יהודה".

אחריכך דיבר הרבי בהתרגשות על גאולתה המיידית של יהדות רוסיה, מתוך שמחה אמיתית. והתחיל בהמשך לזה לנגן "ופרצת" בהתלהבות ובשמחה. ובמשך דקות עמד על מקומו, רקד ועודד בעוז את הקהל.

מעמד זה חזר על עצמו פעמים רבות במשך השנים, כשהרבי מקשר את מצוקתם וצמאונם של יהודי רוסיה עם הניגון "צמאה לך נפשי".

הרבי מנגן

במהלך התוועדות י"ג תמוז תשי"ט, התחיל הרבי לנגן "צמאה לך נפשי" לבדו, כשכל הקהל מאזין וחוזר ומנגן בבא אחרי בבא. זו הייתה הפעם הראשונה שבה ניגן הרבי את הניגון באופן מיוחד זה. אחרי תקופה, ביו"ד שבט תש"כ, שוב ניגן הרבי ולאחריו החסידים, ומאז חזר על עצמו הדבר פעמים רבות.

כלל לאחר שהרבי סיים לנגן היו הקהל חוזרים ומנגנים את הניגון.

בקלטות ניחו"ח

לקראת שנת השבעים להולדת הרבי, בשנת תשל"ב, הכינו מערכת ניחו"ח קלטת מיוחדת לכבודו של הרבי (קלטת 11). כשהרבי בחר את הניגונים עבור התקליט, אישר להכניס את הניגון "צמאה לך נפשי" מתוך הקלטה בה נשמע הרבי עצמו מנגן את הניגון, במהלך התוועדות.

הפעם האחרונה לה זכינו שהרבי ינגן "צמאה לך נפשי" באופן מיוחד זה, הייתה בהתוועדות ש"פ נשא תשמ"ג, שזכורה כהתוועדות מיוחדת בה נאמרו שיחות עמוקות.

בהתוועדות י"ג תמוז תשל"ב, לאחר שהרבי הקדיש שיחה מיוחדת אודות מסירות נפשם של יהודי רוסיה, ניגנו "ניעט ניעט" ו"סלושבא נאשא", ולפתע התחיל הרבי לנגן "צמאה לך נפשי" בטון גבוה מאוד ובהתרגשות עצומה. ולאחר שסיים הרבי לנגן את כל הניגון שוב חזר והתחיל לנגן את הניגון מתחילתו. מאורע שהיה יוצא דופן, שהרי בדרך

והיא שעמדה

ליל ב' ד'חג'הפסח תשט"ו

בספר הניגונים – ניגון ק"צ – מובא על ניגון זה, "חרוז מסדר הגדה של פסח: ניגון המביע בתחלתו רגשי תוגה מלחץ ועוני הגלות, ובסופו צהלת שמחה ואומץ הלב בניצוח שונאי ישראל ומחרפי ה', ובטחון עוז בה' בקיום האומה הישראלית"

במהלך ההתוועדות של פורים תשט"ז, התחיל הרבי לנגן "והיא שעמדה". לאחר שניגן כמה פעמים והקהל לא הצטרף, הפסיק הרבי ואמר בבת שחוק, "מען וויל מיר פארהערן אין חזנות?! גייט צו טלישבסקי!" [רוצים לבחון אותי בחזנות?! לכו לטלישבסקי!], ומיד הצטרף הקהל ובמשך דקות ארוכות ניגנו בדביקות.

באחת ההזדמנויות בה ניגנו את הניגון, התקדם הקהל כרגיל לבבא השניה, "אלא שבכל דור ודור...". הרבי שינה, וגם על מנגינת הבבא הזו המשיך במילים "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכולתינו..."

במהלך ההתוועדות שנערכה לאחר עריכת ה"סדר" של שנת תשט"ו, שאל הרבי האם יש מי שמכיר את הניגון על המילים "והיא שעמדה", ומיד פתח הקהל והתחיל לנגן ניגון עממי המקובל בתפוצות ישראל. אלא שלא לזה התכוון הרבי, ולאחר שסיימו לנגן – התחיל הרבי לנגן ניגון חדש ולא מוכר על מילות ההגדה "והיא שעמדה".

במשך זמן רב ניגן הרבי את הניגון והקהל התקשה לקלוט. הרבי פנה אל ר' מרדכי טלישבסקי והתעניין אצלו אם הניגון מוכר לו. משהשיב בשלילה, אמר הרבי "ס'איז אַ פיינער ניגון". פעם אחר פעם חזר הרבי לבדו על הניגון, עד שהקהל הצליח לקלוט את תנועותיו.

דרכך אלקינו

שמחת תורה תשט"ז

בספר הניגונים – ניגון קצג – מובא על ניגון זה, "חרוז מסיום הסליחות" שומע תפלה" שאומרים בתפלת ערבית של יום כיפור, ניגון מלא רגש חדה גלויה אחזה בעצב ומרירות טמונה המזעזעת את כל נימי הלב. מתאים לתיבות הפיוט שבו מושר, את הבבא הראשונה כופלים הרבה פעמים, וכשמגיעים לבבא השני' המושרת עם התיבות "למענך אלקינו עשה וכו'", מגביהים הקול ומזמרים אותה פעם אחת וחוזרים וכופלים הבבא הראשונה"

לאחר שתמו גם הקפות אלו של המאחרים לקבל, הכניסו את ספרי התורה לארון הקודש, והרבי נעמד, כולו אומר כבוד ומלכות, עליגבי ארגז שניצב בפתח הכניסה לשאלאש, והכריז, "כנהוג בכל שנה, כל אלו שיקבלו עליהם להוסיף בכל יום שיעור בלימוד הגלה ולימוד החסידות, יקבלו עכשיו משקה "לחיים", לחזק את הדבר".

תור ארוך השתרך עד לפינת השאלאש. אלו שקיבלו על-עצמם שיעור נוסף בלימוד התורה נדחקו לקבל 'משקה' מהרבי. באמצע החלוקה הביט הרבי אל מחוץ לשאלאש, הבחין שטרם האיר השחר, ואמר, "שמיני-עצרת

בשעת ליל מאוחרת של שמחת תורה תשט"ז, בתום ההתוועדות וה'הקפות', הכריז הרבי שאלו שטרם אמרו את פסוקי "אתה הראת", ועוד לא קיבלו הקפה – יאמרו "אתה הראת" ויסדרו הקפות, כדי שכל הנוכחים יזכו בהקפה. הרבי יצא לסעודת יו"ט, והקהל נותר לערוך הקפות כפי שהורה הרבי.

בשעה חמש לפנות בוקר שוב נכנס הרבי לזאל, והשתתף בהקפות שערכו הבחורים. שוב הפציר הרבי שמי שטרם קיבל הקפה, ירים את ידו ויקבל הקפה. וציווה להוציא את ספרי התורה מארון הקודש ולהכריז שוב את הפסוקים.

ושמחת-תורה איז דאך דער זעלבער ענין פון ראש השנה, כאפט איצטער די צייט פון סליחות! זאל מען זאגן דעם ניגון "דרכך אלקינו להאריך אפיק" [שמע"צ] ושמח"ת עניינם כמו ר"ה, חטפו כעת את זמן ה'סליחות'! נגנו את "דרכך אלקינו"...

הרבי התחיל לנגן, אך הציבור לא הכיר את הניגון. כך שוב ושוב, במשך כמה פעמים, ניגן הרבי עד שהקהל למד אותו. אח"כ כבר ניגנו כל הנאספים את הניגון הרבה פעמים ובהתעוררות רבה.

בהמשך אמר הרבי, "הטעם שניגנו עתה ניגון זה, מיוסד על פתגם כ"ק אדמו"ר נ"ע, שאמר פעם בהתוועדות שמחת-תורה, ש"בשמחת-תורה אין זה מזיק", ולכן כשאומרים "דרכך אלקינו להאריך אפיק" ומסיימים "ראה עמידתנו דלים וריקים", ישנה רק תועלת בדבר; שנדע היכן אנו עומדים, "עמידתנו דלים וריקים", ובמילא הרי אנו בבחינת "כלי ריקן", ו"כלי ריקן מחזיק" הן במדת הקב"ה והן במדת בשר ודם".

הרבי סיים, "ייצאו עתה בריקוד עם הניגון "דרכך", ואחר כך ילכו לנוח מעט ויתכוננו ל"הקפות" של שמחה, וימשיכו את השמחה על כל השנה כולה".

באחד היומנים מאותה תקופה מסיים הכותב: אחרי הלילה שכולנו היינו נעורים ממש, והנה בבוקר באנו כולנו לזמן התפלה בדיוק בזמן, ובראשו מלכנו ונשיאנו כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולא היה ניכר על אף אחד רשימה של עייפות. ואדרבה, כולנו היינו בצורה של געגועים ושאיפה לקבל ולקבל עוד השפעות עד אין סוף.

למחרת, בעת התוועדות יום שמחת-תורה, אחר שניגנו את הניגון החדש אמר הרבי, "ויש להוסיף בזה, שלא זו בלבד שבשמחת-תורה אין זה מזיק, אלא אדרבה, כיון שאין זה מזיק על כרחך צריך לומר שיש בזה תועלת, כאשר נמצאים בשמחת-תורה שאז השמחה היא גדולה ביותר "ישמח ישראל בעושי"ו" ו"ישמח ה' במעשיו", ובשעת השמחה מזכירים על בני ישראל ביטויים שבדרך כלל צריכים להיזהר מלאומרם, כמו "להאריך אפיק וכו' דלים וריקים", הרי זה הזמן הטוב ביותר להמשיך ולפעול ענינים אלה למטה.

והיינו, שכל אלה שהגיעו כבר לדרגות נעלות ישרימו את התשובה היותר נעלית, הנדרשת לפי ערך הדרגה שלמעלה מסדר והשתלשלות, וגם אלה שנמצאים לעת עתה בסדר השתלשלות, הרי ישנו סדר השתלשלות ארוך שבו יכולים, ובמילא צריכים, לילך מדרגה לדרגה, כולל גם בעבודת התשובה. ובמילא אם צריכים להוסיף משהו בעבודת התשובה, "ישוב" בשעתא חדא וברגעא חדא, "וימחול לו", "שיהיה לרצון כקודם החטא". ועוד יותר מזה, "כמשל בן מלך שהיה בשבי" ויצא לחפשי אל בית אביו המלך", שזהו תוכן הענין דשמחת-תורה שלאחרי עבודת התשובה, שאז השמחה היא גדולה ביותר".

■

בהתוועדות שנערכה במוצאי שבת פר' וישב בשנת תשי"ז, התחיל הרבי לנגן "דרכך אלקינו", ושוב ושוב חזר על התנועה הראשונה בניגון. כשלוש-עשרה

פעמים ניגן את אותו הקטע בהתלהבות מיוחדת.

ביומן שכתב ר' שלום דובער וואלף מספר: הרבי אמר אז לתינוקות של בית רבן שישירו "המלאך הגואל", ור' זלמן דוכמן שר את הניגון ולא הזכיר את המילים "מכל רע", ור' זלמן הסביר את עצמו באומרו, שאצל הרבי אין רע. אחר כך שר הרבי את הניגון "דרכך אלוקינו" ולא אמר את המילים "לרעים ולטובים". ר' זלמן דוכמן צחק, והרבי עשה בידו "נו נו", וזרק עליו "סרוועטקה" [מפיות].

מעניין לציין, שפעמים רבות, גם כשהרבי התחיל לנגן את הניגון לבדו, השתהה לפני המילים "לרעים ולטובים", וברוב הפעמים, כשניגן לבדו, לא המשיך לנגן את הבבא השניה "למענך...".

בפורים של שנת תשי"ט, ניגן הרבי רק את בבת הניגון הראשונה עם מילותיה, ואת הבבא השניה ניגן ללא המילים. בליל יום־כיפור שנת תשכ"ה, ציווה הרבי לנגן "דרכך", במהלך תפילת ערבית. וביקש לשוב ולנגן פעם אחר פעם כעשר פעמים.

אסדר לסעודתא

שבת ב' בלק תשט"ז

בספר הניגונים – ניגון קפט – מובא על ניגון זה, "אחד מהשלשה פיוטים שחיבר האריז"ל לג' סעודות שבת, אזור בשבחי'ן לסעודת ערבית, אסדר לסעודתא לסעודת שחרית, ובני היכלא לסעודה שלישית. האריז"ל סימן שמו בהאותיות הראשונים של החרוזים. בפיוט "אסדר לסעודתא" סימנו אני יצחק לוריא, בסידור תורה אור מאדמו"ר הזקן לא נמצא רק אלו שלש זמירות מהאריז"ל, ובשערי תפלה מהרא"ד לאוואט, רב מניקאלאיעו שנדפס עם הסידור, שער יח מביא, שכתוב בפע"ח שער השבת פרק יז, ובמשנת חסידים לאמרם בניגון כו'. אמנם כפי המקובל אצל חסידי חב"ד, וכן המנהג בבית רבי נשיא חב"ד, שאין אומרים שום זמירות בסעודות ש"ק, רק לפרקים. ועפ"י רוב מנגנים ניגונים חסידיים המושרים בלי מלים, הניגון המובא כאן מביא שמחת הנפש ועליצות הלב"

באמצע הניגון עצר הרבי וסיפר, "פעם בא יהודי אל הרה"צ מווילעדינק בעל שארית ישראל, וביקש ברכה ללדת בן. אמר לו שיפרוש משי ("זייד'נס") בחדר המטות ויוולד לו בן. כאשר היהודי הנ"ל יצא שאלו התלמידים אצל רבם, מניין המקור לכך ש"משי" הוא סגולה לבן? והשיב להם שמפורש הדבר ב"אסדר לסעודתא", "ואלין מליא יהון לרקיעיא ותמן מאן שריא הלא הוא שמשא": "מליא" היינו משי, וכאשר "אלין מליא יהון לרקיעיא" מלשון פרישה, שיפרשו

בהתוועדות ש"פ בלק תשט"ז, דיבר הרבי אודות הנהגת רבותינו נשיאינו בעניין שלוש סעודות בשבת. בהמשך לזה הזכיר הרבי שישנו ניגון שהיו מנגנים בליטא ואוקראינה על זמירת יום שבת, "אסדר לסעודתא".

לאחר השיחה לימד הרבי את הניגון וחזר עליו כמה פעמים עד שנקלט. הניגון היה מוכר עוד קודם אצל חסידים והיו מנגנים אותו מפעם לפעם. לכן, כשהרבי לימד עליו את המילים "אסדר לסעודתא", נקלט הניגון בקלות יחסית.

זאת היכן שהניח. לתקופת השנה נולד לו בן! השניים האחרים לא נהגו כמוהו, ולמעשה רק אותו אחד נושע בזחוק.

גם ר' נחמן סודק סיפר על מאורע שמימי שהתרחש באותו מעמד: יהודי מבוגר נכנס אל הרבי ליחידות וביקש ברכה לזחוק. הורה לו הרבי לנסוע לאוהל הרבי הרי"צ ולבקש על הציון הק'. אח"כ השתתף אותו יהודי בהתוועדות בה לימד הרבי את הניגון. פנה אליו חמי, ר' בנציון שם טוב, ואמר לו: דע לך שהרבי מתכוון אליך! הוא ניגש מיד ואמר לרבי "לחיים". כעבור שנה נכנס שוב ליחידות כדי לבשר לרבי שנולד לו בן. והנה מיד ברגע שנכנס לחדרו של הרבי, שואל אותו הרבי "נו, נהגת לפי העצה?"...

אותה התוועדות התקיימה זמן מה לאחר האסון הנורא בבית-הספר למלאכה בכפר חב"ד, לפני יציאת השלוחים לחזק את יושבי הארץ. אחדים מספרים, כי כשהרבי הזכיר שהניגון חובר בידי האריז"ל, הוסיף שהדבר ייתן לשלוחים כוח ועוז למלאות את שליחותם בשלימות ובהצלחה.

בהזדמנות מסויימת התבטא הרבי אודות הניגון, "צי מ'זינגט נאך גענוי [כראוי] "אסדר", ווייס איך ניט, אַבי גע'פועל'ט אַז מ'זאגט "אסדר"..."

באחת הסעודות שנערכו בביתו של הרבי הרי"צ, התחיל אחד הנוכחים לנגן את הזמר "אסדר לסעודתא" במנגינה חסידית אחרת. אך הרבי תיקן אותו באמרו בנעימת הניגון, "ניין, ניין, אסדר לסעודתא..."

בהנחת השיחה נכתב כי הניגון הוא מסוגת "פאניע", היינו ניגון שמחה המושר בהתרחבות הלב כטבע איש רוסי שהיה מכוּנה בשם לואי "פאניע" או "פאנקע", אך ר' שלום פלדמן מספר:

אחרי שהרבי לימד את הניגון, הפטיר, "הרי אמרתי לכם שהניגון הזה הוא "funny" [משונה, משעשע]...

אותם, אזי "תמן מאן שריא" מה שיימצא שם "הלא הוא שמשא", (שמש בלשון אידיש) "אַ זון" (הרבי אמר תיבה זו בהברה פולנית "זין", באמרו "ער איז דאך געווען אַ פולישער").

כשהרבי סיים לספר הסיפור, פרץ צחוק בקהל. אך פניו הק' של הרבי הרצינו מאוד ואמר: "ה"קונץ" אינו בפירוש הפיסקא הנ"ל, אלא ה"קונץ" הוא שאכן נולד לו בן! (הרבי חזר על כך כמה פעמים, באמרו: מצד החושך כפול ומכופל לא מבינים מה שאומרים, כל זמן שלא מסבירים בפירוש"...

היה זה רגע רציני מאוד, וניכר היה שזו עת רצון מיוחדת וזמן סגולה להיוושע בזרעא חייא וקיימא.

לימים סיפר ר' בערל מוצקין על אותו מעמד: באותה התוועדות נכחו שלושה אברכים שנזקקו לישועה בבנים, אחד מהם קיבל את דברי הרבי ברצינות, בתמימות ובאמונה פשוטה. כשחזר לארץ הוא נסע לתל אביב, קנה בדימשי והניח

כי אנו עמד (N)

ליל שמחת תורה תשי"ז

בספר הניגונים – ניגון קצד – מובא על ניגון זה, "תנועות הניגון מבטאות בקשה ותחינה, דרישה ותביעה, לחשבון הנפש והתעודדות ואימוץ הרוח, בתקוה לרחמי האב הקב"ה על בניו"

שניכר היה שהציבור קלט אותו, רק אז המשיך את חלוקת ה'משקה', כשברקע הקהל מנגן את הניגון החדש בשמחה עצומה. החלוקה נמשכה כשעה ויותר, כשהקהל הגודש את הסוכה לא פוסק לרגע מלפזם בהתלהבות "כי אנו עמד..."

למחרת, בשבת בראשית, במהלך ההתוועדות השניה, דיבר הרבי אודות מטרת איגוד תלמידי התמימים של ישיבות תומכי תמימים באמריקא, ובהמשך לזה הורה "לנצל את הכחות הצעירים בעבודה דהפצת המעינות חוצה, תורת החסידות, הדרכותיה ומנהגיה, נוסף על החזקת היהדות בכלל. שזה יביא תוספת כח ותוקף גם בהענינים הפרטיים שלהם, ענינים שבפנים. מנהג המדינה הוא שעוד קודם שנולד התינוק נותנים לו כבר "שם", ממנים

כשעה וחצי לאחר תום ה'הקפות', שנערכו בשאלאש שהיה מלא מפה לפה, שוב ירד הרבי אל הסוכה, נעמד על ספסל במרכז הסוכה וביקש להביא 'משקה'. השעה הייתה כבר מאוחרת מאוד, זמן מה לפני העלות השחר. הרבי הודיע שכמידי שנה יחלק 'משקה' לאלו שיקבלו על עצמם הוספה בלימוד תורת החסידות. תור ארוך השתרך, ובאמצע החלוקה שאל הרבי, "האם יש מישהו שיכול לתפוס וללמוד ניגון במהירות? ווער קען אויך אויסלערנען אַ ניגון?". הרבי שאל עוד, "וואו איז ר' יואל? ר' משה טעלישעווסקי? הם תופסים ניגון במהירות."

מיד אח"כ התחיל הרבי ללמד את הניגון "כי אנו עמד", בסגנון קצבי ושמח. הרבי חזר על הניגון מספר פעמים, עד

"פרעזידענט", ו"ווייס פרעזידענט" וכו' וכו', שכל ענינים אלו הם הכנות להמעשה בפועל.

ובין כל הכנות אלו יש לבחור ניגון שיהיה הניגון של ה"איגוד", נמצאים כאן היו"ר המנהל וכו' יבחרו הם ניגון וינגנוהו". נעמדו המנהלים והתחילו לנגן את הניגון שלימד הרבי בלילה הקודם, "כי אנו עמך" (במהלך השנים הבאות אירע שהרבי ציוה להתחיל את "הניגון של צא"ח", כשכוונתו הק' לניגון זה).

ההתוועדות הסתיימה ולאחריה התפללו מעריב, הרבי הבדיל וחילק כוס של ברכה מגביע ההבדלה. בתום החלוקה אמר הרבי, "דער אויבערשטער זאל געבן עס זאל זיין כנוסח ווי דער רבי פלעגט זאגן, אַ געזונטער ווינטער און אַ פרייליכע

יאָר, און אזוי עס זאל זיין..." [יתן השי"ת ויהיה - כנוסחו של הרבי - חורף בריא ושנה שמחה, ושאכן יהיה כך...] והתחיל לשיר "כי אנו עמך".

כל הקהל הצטרף לשירה הסוחפת, וליוו איתה את הרבי לחדרו הק'. כך המשיכו לרקוד עוד שעות ארוכות, מבלי הבט על השעה המאוחרת.

■

בשנת תשכ"ד כשהרבי לימד את הניגון "כי אנו עמך" השני, בעל תנועה מרירה יותר, התבטא הרבי על הניגון שכבר לימד בתשי"ז שזהו ניגון של צדיקים, ואילו הניגון השני (שלימד באותה הזדמנות) מבטא תנועה של בעל־תשובה קשה עורף.

צמאה לך נפשי (עך טי)

ליל שמחת תורה תשח"י

בספר הניגונים – ניגון קצו – מובא על ניגון זה, "ניגון חב"די ישן. חציו הראשון מושר עם תיבות הפסוק "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", וחציו השני בתיבות שפת רוסית "עי טי דורען מארקו טשטא טי יעדיעש נא יארמארקו, ניע קופליאיעש ניע פראדאיעש טאלקא ראביש סווארקו". ותוכן פירושן, תביעה להיצה"ר ונפש הבהמית שבאדם, שמדמים אותם לבן כפר שוטה, שנוסע ליומא דשוקא "יריד", ושואלים אותו למה אתה נוסע על ה"מארקו", כיוון שאינך קונה ואינך מוכר רק הנך עושה מריבה. בנמשל בין ישראל להקב"ה הניגון הזה כולו אומר שירה וגעגועים"

ביומן מאותה תקופה מתואר, "הניגון היה בטעם מיוחד שאי אפשר לתאר, וכל אחד עבר לפני הרבי כבני מרון לקבל משקה, כשלחלק מהעוברים הוסיף הרבי מספר מילים. החלוקה לקחה לערך חצי שעה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א יצא".

מספר חודשים לאחר מכן, בהתוועדות י"א שבט אותה שנה, ניגנו את הניגון בלהט, ואח"כ ביאר הרבי בארוכה את תוכן מילותיו ותנועותיו (ראה מסגרת).

בסביבות השעה חמש וחצי לפנות בוקר, בשמחת תורה של שנת תשי"ח, ירד הרבי מחדרו הק' והתחיל לחלק, כבכל שנה, 'משקה' לאלו שקבלו על עצמם הוספה בלימוד חסידות. ולימד את הניגון "צמאה לך נפשי . . עך טי", ניגון שלא היה מוכר עד אז בגרסה זו.

הרבי ביאר את מילות הניגון, "זהו שאומרים להיצה"ר שהוא לא קונה ולא מוכר וכל כוונתו אינה אלא לעשות מחלוקת בין ישראל ואבינו שבשמים".

שכר וריוח יותר גדול, ריוח בלי גבול; ההתאחדות עם הקב"ה בעצמו שהוא למעלה מכל מדידות והגבלות.

וכדי להשיג את הריוח מתוך נועם ועריבות, רוצה הקב"ה שענין זה לא יהיה באופן של "נהמא דכיסופא" מתנה ללא יגיעה .. ובשביל זה צריך להיות מישוהו שיסית ויפתה אותו שלא לעשות כן (שהרי אם יהיה רק טוב בלבד, לא יהיה ענין של יגיעה). שזהו היצר הרע שמסית ומפתה את האדם כדי שהאדם ימצא בעצמו את הכחות שלא לציית אליו, ולמרות טענותיו של היצר הרע, יבחר בדרך הישר בלימוד התורה וקיום המצוות.

מהי כוונת היצר הרע? איתא בזה ומובא בחסידות, שהיצר הרע בעצמו רוצה שלא ישמעו אליו, כיון שהוא יודע את המטרה האמיתית שבשבילה נברא כדי לגלות את מעלתו של יהודי, שמבלי הבט על הקשיים עושה הוא מה שהקב"ה מצווה עליו לעשות, ואז מקבל גם היצר הרע את שכרו, כיון שעל ידו נעשתה עבודתו של יהודי לא בדרך של "נהמא דכיסופא", אלא על ידי יגיעתו.

וכל זה כאשר לא שומעים אל היצר הרע, אבל מי ששומע להיצר הרע ופגם ועבר את הדרך, אזי החסרון הוא בשמים: הוא עצמו לא קיים את הציווי "ובחרת בחיים" אלא הלך בדרך הלא נכונה, וגם היצר הרע אינו מרוצה ממנו. שהרי לא זו בלבד שלא יקבל שכר על כך שעל ידו באה טובה ליהודי, אלא הוא עוד יקבל "פסק" כמו בכל ענין שמביא תקלה בעולם, כמו שכתוב "ואת הבהמה תהרוגו", מפני שבגללה נכשל יהודי.

זהו הטיעון עם היצר הרע, בשלמא כאשר מסית את האדם באופן שהאדם

בודאי יודעים כולם את פירוש התיבות (של הניגון הנ"ל) בכללות. המדובר הוא אודות היצר הרע שלהיותו "מלך זקן וכסיל נקרא "דורין" שפירושו כסיל. והוא נוסע אל היריד ("מארקא") כמבואר בחסידות שהעולם כולו הוא כמו "יריד" שבאים אליו לקנות סחורה על מנת להרויח, שהרי "זבון חבין ללא ריוח תגרא איקרי" בתמיה, ודוגמתו בנמשל הוא ענין ירידת הנשמה לעולם, הנשמה היא "חצובה מתחת כסא הכבוד", ויתירה מזה כדברי רבינו בתניא ש"נפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש", ונשמה זו יורדת למטה ומתלבשת בנפש הבהמית ובגוף, ועוסקת בכל עניני העולם. הנה ירידה זו היא לצורך עליה, היינו שהירידה היא כדי להרויח, שלכן לא מספיק שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם, שהרי "זבון חבין תגרא איקרי", אלא צריכה להיות עליה למקום נעלה יותר מהמקום שממנו היתה הירידה.

ובאותיות פשוטות: הנשמה מצד עצמה כפי שהיא "חצובה מתחת כסא הכבוד", היא רק "חלק אלקה ממעל" אך על ידי ירידתה למטה הנה "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה", דכיון שעל ידי זה ממלאת הנשמה את ציווי ורצון הבורא, הרי "שכר מצוה מצוה", שמתחברת ומתאחדת עם נותן התורה ומצווה המצוה "לאשתאבא בגופא דמלכא", באופן ש"ישראל וקוב"ה כולא חד".

זהו שאמרו רז"ל "עתידין צדיקים (ויתירה מזה, כל ישראל, שהרי "עמך כולם צדיקים") שנקראין על שמו של הקב"ה". שהוא ענין התאחדות הנברא עם הבורא "אתם הדבקים בה' אלקיכם".

ונמצא, שעל ידי "תשובה ומעשים טובים בעולם הזה" מרוויחים ב"יריד"

אינו שומע אליו, הרי זו חכמה גדולה. אבל כאשר עושה מלאכתו ובסופו של דבר שומע האדם אליו הרי לא זו בלבד שה"דורין מארקו" אינו מרויח מאומה (נוסף לכך שהאדם אינו מרויח מאומה), אלא אדרבה שיקבל "פסק" על כך שעל ידו באה תקלה בעולם.

זהו תוכן הניגון "צמאה לך נפשי .. עך טי דורין כו": תכלית פעולתו של היצר הרע היא שהיהודי יתעורר ברגש של צמאון להקב"ה, "צמאה לך נפשי", כיון שנמצא "בארץ צי" ועיף בלי מים". וכמבואר בתניא, שזהו הטעם ש"זדונות נעשו לו כזכיות", "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו" באופן ש"צמאה נפשו לה' כארץ עיפה וצי" ביתר עד". ואם כן, לאחר שיהודי הגיע כבר לדרגה ד"צמאה לך נפשי", כמה לך בשרי", שוב אין ל"דורין מארקו" מה להתערב, כיון שהוא עשה כבר את שלו. ואז פעולתו אינה אלא "ראביש סווארקא", לעשות מחלוקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

מהי הסיבה לכך שהיצר הרע בכל זאת עושה כן? הרי זה ע"ד המבואר בפירוש הנוסח שאומרים ב"על חטא" "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע". כידוע הקושיא, הרי כל החטאים הם ביצר הרע, ומהו יחודו של חטא זה? אלא שיש לפעמים שהיצר הרע עצמו אינו רוצה בכך, הוא עשה כבר את שלו, אלא שהאדם מגרה את היצר הרע רח"ל יותר ממה שהיצר הרע רוצה מצד עצמו!... וכפי שרואים, שכאשר אינו יכול לעמוד בניסיון ונכשל, ומילא את תאוותו, הנה לאחר שמיילא תאוותו יש לו רגש של הפך שביעות רצון [כדאיתא בספרים שהמבחן לדעת אם דבר מסויים הוא ענין

של מצוה או ענין של עבירה, הוא רגש האדם לאחר המעשה, שלאחרי עשיית מצוה יש לו רגש של שביעת רצון והפכו בעבירה]. כיון שאפילו היצר הרע עצמו אינו מרצה מכך ששמעו אליו.

זהו מה שטוענים מתוך שמחה (ניגון), שכיון שישנו כבר הענין ד"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", אזי צריך כבר להיות הענין ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" "בשני יצריך", שלא זו בלבד שהיצר הרע לא יהיה "ראביש סווארקו" שלא יעשה ענינים השייכים לצד השמאלי, אלא אדרבה, שיהפוך להיות מסייע באהבת ה' שהיא היסוד לכל מצוות לא תעשה. ונמצא, שכאשר אהבת ה' היא "בשני יצריך", אזי גם היצר הרע מסייע בקיום כל תרי"ג מצוות, שבזה נכלל גם הענין ד"קדש עצמך במותר לך" כללות העבודה ד"בכל דרכיך דעהו".

ואז זוכים שיהיה "כן בקודש חזיתך", כפירוש הבעש"ט "הלואי בקודש חזיתך": כשם ש"צמאה לך נפשי גו' בארץ צי" ועיף", הנה באותו צמאון, רצון, וכליון יעמדו, גם כאשר "בקודש חזיתך", כאשר יקויים בקרוב היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ו"מלאה הארץ דעה את הוי'", שאז יעמדו בתנועה של רצוא לילך מדרגה לדרגה "מחיל אל חיל" בקדושה גופא. והיינו, לפי שבקדושה גופא ישנם דרגות שהם שלא בערך, דרוש צמאון גדול ביותר עד לאופן של יציאה מהכלים, שזהו ענין "מאדך מאד שלך", לפי אותה שעה.

ואת רצוא הזה ממשיכים אחר כך עד למטה מטה לעשות לו ית' דירה בתחתונים".

בההתוועדות שבת פרשת מטות מסעי תשמ"ח, הוסיף הרבי ביאור בהוראה מיוחדת שלומדים ממילות הניגון:

"ע"פ המבואר לעיל אודות פעולתו של כאו"א מִישראל בעולם, שגם דחיית הענין הבלתי רצוי נעשית ע"י גילוי הקדושה שבגשמיות העולם, הרי מובן שכן הוא, ואדרבה במכ"ש וק"ו, בנוגע להפעולה בישראל, שגם מי שמעמדו ומצבו בגילוי ובחיצוניות הוא באופן בלתי רצוי ח"ו, נעשית דחיית המצב הבלתי רצוי לא כ"כ ע"י התעסקות בהבלתי רצוי, אלא אדרבה, עי"ז שמגלים את הקדושה שבו, מציאותו האמיתית.

(שהרי הענינים הבלתי רצויים אינם שייכים למציאותו האמיתית, כי אם "יצרו הוא שתקפו", ובלשון הידוע בניגון החסידים (במחוז אוקריינא) "דורין מארקא", היצר הטפש שכל פעולתו אינה אלא לעשות מריבה ומחלוקת כו' ("סווארקו") בין בני, ועי"ז בין ישראל להקב"ה, שזהו קליפת מדין). וכאמור, שע"י ההוספה באור נדחה החושך בדרך ממילא".

שיחה זו חתמה את ההתוועדות, ובסיומה חילק הרבי 'משקה' לאלו שהתעסקו בפעילויות שונות בימים הסמוכים להתוועדות. בסיום החלוקה ניגנו "צמאה . . עך טי", בהתעוררות רבה, וכפי שהטיב לתאר אחד היומנים מאותה תקופה:

"בסיום החלוקה החל הרבי שליט"א כרגיל את הניגון "והירקותי לכם ברכה", ומיד לאחר שיר זה החל הרבי שליט"א

לשיר את הניגון "עך טי דורין מארקא טשטא טי יעדעש נא יארמארקו, נייע קופליאעש נייע פראדאיעש טאלקא ראביש סווארקו", כשכל הקהל מאזין בדומיה חרישית ובהתרגשות לכל הקטע שהושר על ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א לבדו, ורק אחר כך הצטרף כל הקהל לשירה מתוך התלהבות מיוחדת. והרבי שליט"א הרבה לעודד ולהגביר את קצב השירה בשתי ידי הק'.

הקהל הנרגש חזר שוב ושוב על קטע זה המהווה רק את חלקו השני של הניגון, ולפתע העיר הרבי שליט"א בחיוך על פניו הק', כי יש לשיר גם את הקטע הנוסף של הניגון שהוא הפסוק "צמאה לך נפשי", הקהל החל לנגן "צמאה לך נפשי" והרבי שליט"א עודד את השירה בחוזק זמן רב. אחר כך התחיל הרבי שליט"א ניגון שלישי "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו", ובסיום השירה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א "לחיים", ואיחל בסגנון מופלא ובאורח מיוחד אריכות ימים ושנים טובות עד לחיים נצחיים בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

■

במכתב מכ"ח טבת תשי"ח הוסיף הרבי בסוף המכתב, "תקותי חזקה שיכיר שנמיכות הרוח בא פון דעם "קלוגינקען" ולא מהענין ח"ו ובמילא יש להלחם בזה בכל התוקף כיון שהוא הוא ה"דורין מארקא" שכל מטרתו לעשות סווארקא וכניגון הידוע של החסידים".

במשך השנים אירע שהרבי ניגן "צמאה . . עך טי", בבא אחר בבא, כשכל הקהל מצטרף לשירה.

שאמיל

ליל שמחת תורה תשי"ט

בידו הק' תנועת ביטול ופסק מללמד את הניגון ושב לחדרו.

המעמד שבדרך כלל נמשך כארבעים דקות, נמשך הפעם כשעה וחצי.

ר' נחום קפלן שנכח באותו מעמד מספר: למחרת, בדרכי לתפילה בבית חיינו, פגשתי ברבנית חנה (שהכירה אותי). הרבנית פנתה אליי והתעניינה איזה ניגון לימד הרבי בליל אמש. עניתי "שאמיל". הוספתי שאת הניגון אינני יודע, אך זאת אני יודע - הרבי בכה בו מאוד... הרבנית שמעה את דבריי, והמשיכה בדרכה ל770. כשהגענו אל פתח השאלאש, פתחתי לפניה את הדלת, ובעומדה בפתח התחילה לחפש את הרבי. באותה עת אחזו הקהל באמירת "שישו ושמחו" (שאחר קריה"ת). רמזתי בטפיחה לעומד לפניו, והוא רמז הלאה, ובמהרה נתפנה שביל שאפשר קשר-עין בין הרבי לאמו. מבטו הק' של הרבי נפגש ברבנית, הרבי נענע לעומתה

כמו בשנים עברו, לאחר הקפות וסעודת יו"ט, שב הרבי אל הזאל, חילק 'משקה' ולימד ניגון חדש. לפני שהתחיל ללמד את הניגון, הרצינו פניו הק' של הרבי מאוד. הרבי הקדים ואמר, "את הניגון הזה שמעתי מחסידים עם סיפור בצידו", ועמד לספר באריכות את סיפורו של שאמיל, וההוראה הנלמדת ממנו בעבודת ה'.

שלא כמו בשנים עברו, אוירת המעמד באותה שנה הייתה טעונה ורצינית ביותר, הרבי דיבר בבכיות נוראיות. את הניגון התחיל הרבי בקול חלוש ודק מאוד, ומפעם לפעם נשנק מבכי.

לאחר שסיים לנגן, קרא הרבי לר' משה טלישביסקי וביקש ממנו לחזור על הניגון, אך ר' משה התקשה לנגן כראוי. הרבי ניגן שוב ושוב, אך הקהל לא הצליח לתפוס. לבסוף סימן הרבי

בראשו הק', המשיך לעודד בעוז את שירת הקהל, והרבנית פנתה לדרכה..."

כמה שעות אחר כך, במהלך ההתוועדות חזר הרבי על הסיפור באריכות רבה יותר ומתוך בכיות, ושוב תיקן את הקהל כששגו בנגינתם. וכך סיפר הרבי, "ניגון זה שמעתי לפני כמה שנים מחסידים בצירוף מעשה. לפני מאה או מאה וחמישים שנה חיו בהרי הקווקז שבטים פראיים למחצה שהיו חפשיים כציפור דרור ולא היו עליהם את הגבלות חוקי המלוכה, ואפילו לא הגבלות של בני תרבות.

כשהתחיל ה"צאר" להתפשט ולהרחיב את תחום מלכותו, רצה לכבוש גם את הרי הקווקז, אבל לא עלה בידו, כי אף שהיו עמו חיילים רבים ואילו השבטים היו מתי מספר, וגם היו ברשותו כמובן כלי נשק טובים יותר משלהם, אף על פי כן, כיון שהיו על הרים גבוהים לא עלה בידו לכובשם. בסופו של דבר עלתה בדעתו "המצאה", הם עשו שלום עם אותם שבטים והבטיחו לראש השבטים ששמו היה "שאמיל" כמה וכמה הבטחות, ולאחר שנטלו מהם את כלי נשקם שבו את "שאמיל" ושילחוהו לגלות בעומק רוסיה.

בהיותו בגלות היה נזכר מזמן לזמן בהרים הגבוהים ששם היה בן חורין כמו נשר בשמים ולא היו עליו הגבלות בית המאסר ואפילו לא הגבלות של עיר מושב והגבלות של תרבות בכלל. וכשהיה מתעורר בגעגועים מעומק נפשו אל ההרים הגבוהים, היה מנגן את ניגון זה שתחלתו געגועים ותנועתו האחרונה תקוה".

בהמשך לסיפור אמר הרבי, "כאשר יהודי שמע ניגון זה תרגם אותו ב"אותיות" שלו, והשתמש בו בנוגע לענין ירידת הנשמה בגוף. שקודם ירידתה בגוף היתה הנשמה חצובה מתחת כסא הכבוד, וענין זה שהנשמה חצובה מתחת כסא הכבוד גופא הוא ירידה עבור הנשמה, שהרי בעצם היא למעלה עוד יותר שקשורה עם הקב"ה בעצמו, ומקור חוצבה הוא "על ההרים הגבוהים" - "אלו האבות", חג"ת דאצילות. ולמעלה יותר עד חג"ת שקודם הצמצום, וממילא מובן שהיתה הנשמה בת חורין לגמרי, ולא היה עליה שום מושל ושולט, אלא ש"הערימו" על הנשמה ונטלוה ממקומה, ושלחוה למטה להתלבש בגוף ונפש הבהמית.

ולכן כשהנשמה מתבוננת אודות מקור חוצבה, היא מתעוררת בצמאון גדול "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" דהן אמת שכוונת הירידה היא בשביל העליה הנעשית על ידי עבודתה למטה דווקא, אבל סוף סוף, בינתיים הרי זו ירידה גדולה.

וכפי ש"ידע איניש בנפשיה" את מעמדו ומצבו כו', ואפילו מי שמקיים תורה ומצוות, הרי אפשר שקיום התורה ומצוות שלו הוא בדרך "מצות אנשים מלומדה", ואפילו אם יש לו אהבה ויראה אפשר שחסר לו ענין השמחה, ואפילו אם יש לו מעט שמחה, אפשר שחסר לו הענין ד"טוב לבב" - ריבוי השמחה, ואפילו מי שיש לו גם את ענין זה, הרי גם צדיק גמור עובד את ה' ביראה ואהבה בתענוגים הוא דבר בפני עצמו "ירא ה' ואוהבו" "יש מי שאוהב" כיון שהוא מוגבל בהגבלות הגוף ואינו יכול לפרוש כנפיו כ"דרך הנשר בשמים".

בעבר הלא־רחוק נתגלתה פיסת היסטוריה השופכת אור חדש על סיפורו של שאמיל – ספר המגולל את הווי החיים בהרי הקווקז, וממנו עולה התיאור הבא:

בהרי קווקז חיו שבטים רבים שהיו, רובם ככולם, קבוצות דתיות בעלות אמונות שונות, שהעדיפו להתנתק מהעולם הגדול ולחיות את אמונתם במנוחה ושלווה כרצונם. על אחד ההרים האלה עמדה גם העיר "גימרי".

שאמיל (נולד בשנת תקנ"ז, 1797 למניינם) היה בטבעו בריון וגברתן, למד עד מהרה את ה"מקצוע", וכבר בגיל צעיר התפרסם שמו בין אנשי קווקז כאיש חיל מיוחד במינו. עם הזמן נתעלה ונבחר כמנהיגם הדתי־רוחני "האימאם של הקווקז וצ'צ'ניה".

הצאר של רוסיה, ניקולאי, השתוקק להרחיב את מלכותו על חשבון הארצות השכנות, ביניהן מדינות הקווקז, ויצא עליהן למלחמה.

השבטים התאחדו בהנהגת שאמיל והחלו להילחם ברוסים. הם גירשו את הכובשים מעיר אחר עיר, ועמדו נגד צבאה האדיר של ממשלת רוסיה במשך חמש־עשרה שנות לחימה רצופות.

במהלך שנות המלחמה הצליחו השבטים שהתאגדו תחת הנהגת שאמיל, לקחת בשבי אישים מבני משפחת הצאר. בסופו של דבר גברה ידם של הרוסים, והם הצליחו לכבוש שטחים נרחבים מהרי הקווקז ולהוציא להורג רבים מאנשי השבטים. לאחר קרבות קשים ועקובים מדם, החליט שאמיל שאין טעם להמשיך להקריב את שארית אנשיו והגיעה העת לסיים את המלחמה. הוא ירד רכוב על סוסו אל מחנה הרוסים, קפץ מהסוס ומסר את כלי חרבו לאחד החיילים הרוסיים. וביקש לפגוש את הצאר תחת משמר צבאי כבד, חיילי הצאר הובילו אותו כשלל אורך הדרך עמדו המונים והתבוננו בגיבור שנכנע.

הצאר ניקולאי קיבלו כראוי, ומסר לרשותו בית וספריה, אבל לאמיתו של דבר שאמיל נהפך לשבוי בידי הצאר. וכך הוכרע הקרב בהפסד השבטים וכניעתם, כשאמיל עצמו הפך משליט רב כוח לשבוי, שמשאת נפשו האחת היתה לחזור ולהיות שוב אדם חופשי בהרי הקווקז.

רגשות אלו ביטא שאמיל בניגון שחיבר באותם הימים. מרוב צער על גלותו נשתנה מראה פניו מאוד, ובעשר שנותיו האחרונות נהפך מאיש בעל מראה צעיר לאדם זקן ובא בימים. הניגון הקרוי על שמו היה מוכר בין אנשי קייב, וקרוב לוודאי שחסידי העיר היו הראשונים ששמעוהו.

של נשמתו למקור חוצבה. וזהו תוכן התחלת הניגון, הצמאון והגעגועים של הנשמה. ואילו הבבא האחרונה של הניגון היא התקוה והבטחון שסוף כל סוף יעלה בידו לצאת מה"בירא עמיקתא"

ועל אחת כמה וכמה מי שהוא רחוק ממדריגה זו, ואפילו כשהוא מקיים תורה ומצוות עולה לו הדבר ביגיעה רבה, ויש לו מניעות ועיכובים על כל צעד ושעל, הרי בודאי מובן גודל הצמאון והגעגועים

ולהתעלות למעלה עוד יותר ממקומו הראשון, "לאשתאבא בגופא דמלכא".

לאחר שניגנו את הניגון הוסיף הרבי, "גם בתחילת הניגון שתוכנו ענין הגעגועים ניכרת ה'פראיות' של אדם בן חורין, כי מי שהוא בן חורין בעצם, הנה גם כאשר כולאים אותו ניכרת עליו הרגשת החירות, וכמשל בן המלך שגם בהיותו בשבי ניכר בו שהוא בן מלך. וכן הוא בירידת הנשמה למטה, שגם בהיותה כאן למטה ניכר בה החירות שבה, בחינת מרחב העצמי. וענין זה גופא הוא נתינת כח לעבוד עבודתו מבלי להתפעל מהמניעות והעיוכים שבעולם, ועל ידי זה תבוא תכלית העליה, העליה לעצמות ממש".

למחרת, בהתוועדות של שבת בראשית שוב חזר הרבי וביאר את הנמשל וההוראה מסיפורו של שאמיל, כשכל העת קולו הק' של הרבי נשנק מבכי. כשניגנו את הניגון, העיר הרבי ותיקן טעויות שהשתרבבו בשירת הניגון. "בניגון הקשור עם תוקף, הסדר הוא שהקול הולך ומתגבר. אבל בניגון הקשור עם געגועים, הדבר הוא להפך, כי ככל שנרגשים יותר הגעגועים, מתמעטת יותר התפשטות מציאותו, ולכן נעשה הניגון שקט יותר עד ל"קול דממה דקה".

ובנוגע לענינו – ניגון הנ"ל הוא ניגון של געגועים, וכמדובר בשמחת-תורה, שהחסידים פירשו את הניגון על געגועי הנשמה בגלל המיצר ממאסרה בגוף ונפש הבהמית, וכיון שכך, הרי זה באופן שהולך וניתוסף בביטול התפשטות הגוף ונפש הבהמית, ובהתגברות הגעגועים לאלקות, ובהתאם לכך צריך להיות הניגון באופן שכל שנמשך נעשה הקול שקט יותר.

ואפילו מי שאינו מרגיש את הגעגועים, הרי בנוגע לניגון עכ"פ צריך לנגן באופן האמור, וע"ד מ"ש בתניא "אף שהוא כו' לא יהיה מרים קלון שיהיה נראה הקלון לעין כל, עכ"פ יהיה מראה בעצמו לעין כל רואה כו'", וכמו"כ בנדו"ד, שבאיזה אופן שיהיה ההרגשה אצלו, צריך לנגן את הניגון לא כמו "כל נדרי" שבכל פעם מגביהים את הקול אלא אדרבה".

בהמשך לזה ביאר הרבי את ההוראה מתנועות הניגון. "מצד גודל הגעגועים לעלות למעלה, יכול להיות שיתבטל ממציאותו ועבודתו שצריך לעבוד למטה בגוף, אבל בידעו שהירידה לצורך עלי' ודוקא ע"י העבודה למטה יגיע לבחינת העצמות, הנה אע"פ שלא שייך לומר שענין זה מרווה אותו, כיון שאינו יודע כלל מהות הדבר, מ"מ, הרי זה פועל שלא יתבטל ממציאיותו, ויעבוד את עבודתו למטה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים".

לאחר שהרבי העיר על הטעויות באופן שירת הניגון, התחילו שוב לנגן הפעם כראוי, וללא טעויות. במשך השנה המשיך הרבי והעיר כמה פעמים כשניגנו את תנועות הניגון שלא כראוי.

בהתוועדות שנערכה בפורים באותה שנה (תשי"ט), הרבי התחיל לנגן את הניגון לבדו בטון גבוה ובהתעוררות רבה, וחזר כך ג' פעמים רצופות, כשבכל פעם הקהל חוזר ומנגן את תנועות הניגון אחרי הרבי. מעניין כי גם בהתוועדות זו, כמעט חצי שנה אחר שלימד – עוד הוצרך לתקן שיבושים בשירת הקהל.

מני אז, הרבו החסידים לנגן "שאמיל" בהזדמנויות והתוועדויות שונות,

כשפעמים רבות הרבי ציווה לקהל לנגן
והרבי מצטרף אל שירת הציבור.

■

בשנת תשכ"ו יצא לאור תקליט
ניחו"ח, החמישי במספר, ובו הופיע ניגון
"שאמיל" בביצועו של ר' משה טלישבסקי.
ובהתוועדות שהתקיימה בש"פ בלק
באותה שנה פנה הרבי לר' משה וציווה
עליו לנגן. מאורע זה חזר על עצמו עוד
מספר פעמים, ובפורים של שנת תשכ"ז
הרבי אף הצטרף לשירתו.

לפני הוצאת הניגון בתקליט ניחו"ח
(מספר חמש), ציווה הרבי לבצע את
הניגון בכינור ולשלוו בהקלטה. גם
בתקליט "ניגוני חב"ד" (מספר אחת-
עשרה) הכניסו שוב את הניגון וגם
הפעם שילבו בביצועו כינור.

■

בשנת תש"כ חל יום כ"ף מנ"א בש"ק,
והרבי התפלל כמובן לפני העמוד. בפיוט
"אל אדון" בתפילת שחרית, בהגיעו אל
החרוז "פאר וכבוד", קרא הרבי בקול
פנימי מתגעגע, "פאר.. וכבוד.. נותנים
לשמו..." במנגינת "שאמיל", והמשיך כך
עד סיום הפיוט...

בו' טבת תשי"ט נכנס ר' ראובן
דונין ליחידות אל הרבי ושאל:
הרבי סיפר על שאמיל כמשל על
הנשמה, אם כן, שהצליחו לרמות
את שאמיל, הרי שגם בנשמה יש
מצב של ירידה מוחלטת?

הרבי השיב: הנפש האלוקית
חוזרת תמיד למקורה, ובעליות
יורדת שוב בשנית ובשלישית,
ומתקנת.

כל הסיפור של שאמיל אינו
אלא בשביל משל, ונוצר כדי
להוציא ממנו את הניגון והלקח
בעבודת ה', והעבודה צריכה
להיות כפי סוף השיר, בתקווה
שנחזור.

וכן הוא, שהנשמה תמיד
חוזרת, וגם כאשר רחמנא ליצלן
ישנה מעידה וחוטאים ח"ו, צריך
להמשיך בשמחה, בגלל שכן הוא
רצונו יתברך.

(מקדש מלך ח"ב ע' 418)

רחמנא דעני

שמחת תורה תש"כ

בספר הניגונים – ניגון רמו – מובא על ניגון זה, "ניגון ניקוליובי ששרים על המלים "רחמנא דעני לעניי ענינא לתבירא לבא ענינא" שאומרים בסוף סדר הסליחות בליל יוהכ"פ. את הניגון שרים גם בימי הסליחות שלפני ר"ה, לאחר אמירתם

משה טלישבסקי שיחזור על הניגון. ר' משה חזר על הניגון, אם כי בנעימה חזנית. הרבי תמה על כך באמרו, "תבירי ליבא מיט חזנות?!"...

הרבי המשיך וביאר את משמעות הניגון: "רחמנא דעני לעניי ענינא" – הקב"ה, "אב הרחמן" ו"אב הרחמים", העונה ומטיב לעניים אלו הנמצאים בגלות. שכן יהודי צריך להיות במעמד ומצב של גאולה אמיתית ושלימה, ובמילא רגע אחד לפני זה הרי הוא עדיין במצב של "עניי". בודאי יעזור ויענה לכל אחד ואחד מכם ומאתנו בתוככי כלל ישראל, ובפרט כשינגנו זאת מתוך שמחה, שעל ידי זה פועלים את הענין ד"ישמח ה' במעשיו", וכתוצאה מזה מוסיף עוד יותר ב"ענינא", במיוחד בענין

ליל שמחת תורה תש"כ. קהל גדול ממלא את האולם בשעת ליל מאוחרת, הרבי ניצב במרכז, בידו אווז בקבוק 'משקה' ומחלק לאלו שהחליטו לקבל על-עצמם הוספה בלימוד החסידות. בשלב מסוים השתרר שקט. הרבי התחיל ללמד ניגון חדש על המילים "רחמנא דעני" מתוך ה'סליחות'.

באותה שעה אמר הרבי, "ניגון זה צריכים לנגן תחילה במתינות ואחר כך בשמחה, כי בתחילה הרי זו תנועה של תחנונים, וככל שממשיכים הולכת ומתחזקת תנועת התביעה והביטחון, וכאשר נמצאים בתנועה של "תבירי לבא", הרי בודאי ש"ענינא"."

כשהרבי סיים ללמד את הניגון "רחמנא דעני", ביקש הרבי מהחזן ר'

הרבנית, "זהו הרי ניגון של אבי, רבי מאיר שלמה ע"ה..."

כמעט שנה לאחר־מכן, בסיום אמירת סליחות באותה שנה (תש"כ), הסתובב הרבי אל עבר הקהל והתחיל לנגן "רחמנא דעני" מהבא השניה בשמחה עצומה.

וכך בכל שנה, כשסיימו את אמירת הסליחות הקהל פצח בשירה והרבי התעכב במקומו ועודד בחוזקה את הניגון. בשנים האחרונות, הרבי היה יוצא מהזאל מיד בסיום ה'סליחות' ומעודד ביציאתו את שירת הניגון.

הכי עיקרי, שמבקשים מהקב"ה גאולה האמיתית והשלימה, שאז "יבנה בית המקדש במהרה בימינו", ולכן יסיימו בניגון זה וכאמור מתוך שמחה וטוב לבב.

■

סיפר ר' יהודה־ליב ראסקין, שנכח באותה עת: אחרי שהרבי לימד את הניגון "רחמנא דעני", נכנסתי אל הרבנית חנה, אמו של הרבי, והיא התעניינה אצלי איזה ניגון לימד הרבי. "רחמנא דעני" עניתי. והיא ביקשה לשמוע את הניגון. התחלתי לנגן בפניה והשתדלתי מאוד לדייק, למרות שעוד לא הכרתי היטב את הניגון. מיד כשהתחלתי לנגן אמרה

אתה בחרתנו

שמחת תורה תשכ"א

בספר הניגונים - ניגון רכט - מובא על ניגון זה, "הניגון הזה מחולק לשתי וריאציות, הראשונה מכוונת נגד צדיקים והשני' נגד בעלי תשובה. המנגינה הראשונה לכן מושרת במתינות ובפעם אחת (כלומר לא חוזרים כמה פעמים על קטע אחד), רק כשמסיימים שרים אותה עוד פעם, לא כן המנגינה השני' שהיא מושרת בהתפרצות ובהסתערות חוזרים על כל קטע פעמיים"

תשובה הנוהג בעקשנות. הרבי הסביר שזהו גם החילוק שבין חודש ניסן - המסמל את עבודת הצדיקים. לחודש תשרי - עבודתם של הבעלי תשובה.

בהמשך לזה, לימד הרבי שתי מנגינות למילים "אתה בחרתנו", וכך ניגן שוב ושוב, עד שבעלי-המנגנים שנדחקו בקהל תפסו את הניגון. אז ציווה עליהם הרבי לנגן, ועודדו בעוז במשך דקות ארוכות.

למחרת, בהתוועדות השניה של ש"פ בראשית, לאחר שניגנו את הניגון החדש אמר הרבי, "בניגון של בעלי תשובה חוזרים על כל תנועה ב' פעמים, כיון שעבודת בעלי התשובה היא באופן

ההקפות בשנת תשכ"א נתארכו יותר מהרגיל ברוב השנים, ורק בשעת בוקר מוקדמת ירד הרבי אל האל החדש (שבנייתו נסתיימה זמן לא רב לפני-כן), לחלק 'משקה' וללמד ניגון חדש.

במשך דקות ארוכות ניצב הרבי על ספסל במרכז הזאל, קהל גדול הקיף את מקומו ונדחק לזכות ולקבל מידיו הק' של הרבי כוסית לחיים. אחר כך, הרבי הקדים ואמר: **"בניגון 'אתה בחרתנו וגו'" ישנם שני בתים בעלי שתי מנגינות. האחת - כנגד צדיקים ההולכים בדרך הישר, והשניה - מנגינתם של בעלי התשובה, שבשירתה חוזרים על הבבא השניה פעמיים, כמו תנועתו של בעל**

ד"כפלים לתושייה". כמאמר רז"ל (הובא באגרת התשובה) "אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק אחד ישנה ב' פרקים". ועוד זאת, שהניגון אינו מסתיים לעולם אלא נמשך עד אין סוף.

ובהקדמה: ענין השיר והניגון בכלל, גם ניגון של צדיקים הוא בלי סוף, וכמבואר במקום אחר ששיר הוא כמו טבעת שאין לה סוף, שהרי כל נקודה שעל גבי הטבעת כשמתחילים ללכת ממנה ולסובב את כל הטבעת הרי זה דבר שאין לו סוף, אבל עדיין אין זה איך-סוף אמיתי, שהרי לאמיתו של דבר נסתיים סיבוב הטבעת, אלא שלאחרי סיום הסיבוב הראשון חוזרים ומתחילים סיבוב נוסף, וכן הוא בכללות ענין השיר והניגון שאין זה איך-סוף אמיתי, כי אם שלאחרי שמסיימים את הניגון חוזרים עליו עוד הפעם.

אבל בניגון של בעלי תשובה, הרי כל תנועה גופא אינה מסתיימת, שכן הסיום עצמו מביא להתחלה, באופן שהמנגן אינו יכול להתנתק מהניגון. כלומר: בניגון של צדיקים אף שחוזרים ומתחילים עוד הפעם, ובפעם השני' מנגנים בתוספת חיות ובחוזק יותר, הרי זה רק בבחינת חידוש הישנות בלבד, ולא דבר חדש. והיינו לפי שכללות עבודת הצדיקים היא בהגבלה, ולכן מסתיים הדבר, אלא שחוזרים וכופלים ענין זה גופא בתוספת חיות כו', מה שאין כן בניגון של בעלי תשובה, לא שייך ענין הסיום כלל, כך שאין כאן חזרה על ענין ישן, כי אם הליכה תמידית ללא הפסק כלל..."

הרבי דיבר בארוכה אודות החידוש שנעשה במ"ת בנוגע לקיום המצוות לגבי קיום המצוות בידי האבות: שבה

הייתה הבחירה "אתה בחרתנו מכל העמים", כי עיקר הכוונה היא לפעול זיכרון גם בגשמיות העולם. וזה נפעל רק לאחר מתן תורה שאז בחר הקב"ה בישראל ובמעשיהם ("אתה בחרתנו מכל העמים"), שדוקא בידיהם הכח להמשיך אלקות על-ידי מעשיהם הגשמיים.

בהמשך לזה ביאר הרבי את מעלת עבודת הבעלי תשובה, שבהם ניכרת בחירתו של הקב"ה בגילוי יותר. "ולכאורה אינו מובן, כיון שה"אתה בחרתנו" של בעלי תשובה הוא בעומק יותר, מדוע התחלת הניגון היא מה"אתה בחרתנו" של צדיקים דוקא? אלא אף שעיקר המעלה היא בעבודת התשובה, מכל מקום ענין זה גופא הוא על ידי הקדמת התורה, עבודת הצדיקים. כי כדי שיורגש אצלו הענין ד"רע ומר עוזב את הוי' אלקיך", ובמילא על ידי זה יתעורר בתשובה, הרי זה על ידי התורה דוקא, שהתורה מורה לו להרגיש שמצבו אינו כדבעי, ומורה לו כיצד לצאת ממצב זה.

ועל פי זה יובן גם סדר הניגון ד"אתה בחרתנו", שתחלה בא הניגון של צדיקים ולאחרי זה הניגון של בעלי תשובה, כי התורה היא המביאה לידי מעלת התשובה."

אחר-כך ביאר הרבי את החילוק בין עבודת הצדיקים ובעלי-תשובה, בקשר עם המועדים. "ולאחרי ג' מועדים אלו, חג הפסח, חג השבועות (הקשורים עם עבודת הצדיקים), וחג הסוכות (הקשור עם עבודתם של הבעלי תשובה), מגיע יום שמיני-עצרת שבו היא ההתכללות של שני סוגי העבודה, דצדיקים ובעלי תשובה יחדיו. מחד גיסא שייכים שמיני-

עצרת ושמחת־תורה לעבודת התשובה, שהרי הם באים בהמשך ליום הכפורים – י"ג ימים לאחריו, ולאידך גיסא הרי השמחה דשמחת־תורה היא לא רק על לוחות שניות אלא גם על לוחות ראשונות, כדמוכח מהקושיא המובאת בחסידות, מדוע לא קבעו את שמחת־תורה בחג השבועות שהוא הזמן דלוחות ראשונות, שמזה מובן שהשמחה דשמיניי

עצרת שייכת גם ללוחות אלו שענינם הוא עבודת הצדיקים. ונמצא, שבשמיניי עצרת ישנה ההתכללות דב' הקוים יחד, ע"ד "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא".

בהזדמנות אחרת קישר הרבי את הניגון ליום שמחת־תורה. בהתוועדות שנערכה בשבת בראשית בשנת תשמ"א, ציווה הרבי לנגן "אתה בחרתנו" ואמר, "ל"אתה בחרתנו" יש שייכות מיוחדת לשמחת־תורה, על פי פסק אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שבאמירת "ובנו בחרת" שעניינו הוא כעניין "אתה בחרתנו בברכות קריאת שמע" "יזכור מתן תורה", ובלשון הכתוב שאומרים ב"שש זכירות" "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", ומזה מובן של"ובנו בחרת", וכמו כן ל"אתה בחרתנו", יש שייכות מיוחדת לשמחת־תורה.

וע"ד זה בנוגע לשייכות של "אתה בחרתנו" לעניין השמחה: אדמו"ר הזקן מבאר בתניא במיעוט ובקיצור דברים בכמות המחזיק את המרובה באיכות, ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון" קאי על "הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם", והידיעה שהקב"ה בחר בבני ישראל מכל העמים מעוררת שמחה גדולה, והעיקר כפי שמבאר שם, מביאה להוראות בעבודה בפועל. ובמילא יש גם ניגון על מילים אלו.

במהלך התוועדות ראש השנה תשל"ג אמר הרבי בין הדברים, "ישנו העניין הידוע (מיהו יהודי) שמדברים בו רבות. אמנם כעת אין זה הזמן לדבר בזה, אבל על־כל־פנים שהעניין יתבטל לגמרי ע"י שינגנו

במהלך השנים הונהג לנגן "אתה בחרתנו" בחזרת הש"ץ של יו"ט, ובשיחה שנאמרה ביום השני של חג הסוכות בשנת תשכ"ג העיר עליך הרבי, "בנוגע למנהג שנקבע לאחרונה לנגן "אתה בחרתנו" בכל יו"ט בחזרת הש"ץ יש להעיר:

(א) כאשר הקהל מנגן "אתה בחרתנו" צריך גם הש"ץ לנגן עמם, שהרי הוא צריך לחזור על כל התפלה, כולל גם את "אתה בחרתנו" כדי להוציא י"ח את הציבור.

(ב) כאשר מנגנים "אתה בחרתנו" בחזרת הש"ץ, אין לנגן את הבבא שבה חוזרים וכופלים התיבות, שהרי בתפלה בכלל אינו מן הראוי לחזור ולכפול תיבות (כי גם מספר התיבות שקבעו בתפלה הוא בדיוק). ואפילו במקום שמותר להפסיק, ועאכו"כ במקום שאסור להפסיק כבנדו"ד בתפלת העמידה, ולכן יש לנגן רק את הבבא שבה אין כופלים התיבות".

ניגון. שלכן לפנייכן ניגנו "אתה בחרתנו", כיוון שנמצאים בזמן מיוחד בו הקב"ה יעשה זאת בפועל, ושימשך כאן למטה – הרבי התחיל לנגן – "אתה בחרתנו"..." הרבי המשיך וניגן את הניגון כולו, ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו במשך זמן רב ובהתלהבות רבה.

■

בהתוועדות ש"פ נח שנת תשמ"א, הציע הרבי שישירו את הניגון על מילים אחרות. "איתא בספרים שביום טוב אומרים "אתה בחרתנו" כיון שיום טוב קשור במתן תורה שאז היה "ובנו בחרת", מה שאין כן בשבת ראש חודש שאז אומרים "אתה יצרת", כיוון ששבת קשורה בבריאה שהיתה קודם מתן תורה, וע"ד זה ראש חודש שגם היה קודם מתן תורה, עוד במצרים.

אמנם אף על פי שהתחלה של "אתה יצרת" שונה מהתחלת "אתה בחרתנו", הסיום בשניהם הוא בשווה. וע"ד זה בנוגע לניגון ד"אתה בחרתנו", שאפשר לשיר אותו גם עם האותיות ד"אתה יצרת", ויעשו כן כעת, ועל ידי זה יפעלו ש"אתה בחרתנו" יפעל למפרע ב"אתה יצרת".

ובקרב ממש יבואו לזמן שיקויים בו "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'א". וכדאיתא בילקוט, שלעתיד לבוא יעלו לרגל בכל ראש חודש וכן בכל שבת בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש".

הרבי סיים, "יביטו בסידור ויראו מה כתוב שם"..." ומיד ניגנו את "אתה יצרת" במנגינת "אתה בחרתנו"...

■

ברבות השנים זכה הניגון "אתה בחרתנו" ליחס מיוחד ויוצא דופן מהרבי, ובזמנים מיוחדים ובעתות רצון כשהיו מנגנים את ניגוני רבותינו נשיאינו, התחיל הרבי לנגן, לא פעם, מיד לאחר "הבינוני" – "אתה בחרתנו"...

בהזדמנות אחרת, לאחר ה'הקפות' בליל שמחת-תורה תשכ"ה, השנה הראשונה לאחר שנים רבות בה הרבי לא לימד ניגון, אמר הרבי, "כיון שהסדר דלימוד ניגונים נשלם כבר, ינגנו עתה ניגון שכבר לימדוהו בעבר..." והתחיל לנגן את הניגון "אתה בחרתנו" בשמחה עצומה. היה ניכר לכל יחסו המיוחד של הרבי אל הניגון.

חסידי חב"ד למדו הניגון שהובא מהרבי בברוקלין

דואק שאול הון

השמעת ניגוני של הרבי שניאורסון מברוקלין רבם של חסידיו חב"ד, ומוזגת מושקה מבקבוק יי"ש מיוחד, שישלה הרבי הארץ היו מזהההכותרת ושיא ההתלהבות במנע הארצי של חסידיו חב"ד בארץ, שנערך אמש בתל אביב.

המדים היוצאים מפיו מכוח של הרבי, למעלה גדולה של החלחלות הם מגיעים, כששופים עים הם את הדרש"ק של הרבי, שנאמר קודם לתקיעת ה"סופר, זאת מספר דהם אחד מ" עשרת התלמידים, שישלה הרבי ללמוד בשיבת כפר הברד"ב ישראל, צעיר זה, כלום בר ליפסקר, אף הוא אינו נערך כלל לרשימות כלשהן, דבריו של הרבי הקוקים היטב בוכדור, זו והוא, ר"ח, בפלפוליהם, אף על"פ שישמם רק פעם אחת, ההתועדות מגיעה לשיא התי"היות לשם ההכרות, שהנה יאזנו עתה לחסידים מבקבוק היי"ש המיוחד שישלה הרבי ל" ארץ, לגישה מינו של הרבי אינה רק זכות גדולה, אלא גם סמולה, כיצד איפוא יספיק כל בוק קטן אחד לקהל רב כל כך? מוונים מבקבוקים נוספים לבקבוק של הרבי, לבד המסר המגוי, ובמגע נאצלת גם עתה הם ברכו של הרבי.

לשבת הברכות מצטרף גם הרב הישיב ש. י. וזון מירד ש"ס, אחריו מספר הרב יש" ראל לויכוב על פעולות צעירי חב"ד בארץ, סיסמה חסידו חב"ד, ופריצת קדמה וימה", משתמט מפיו בצורה מוחשית בריבוי הפעולות שנעשו: בקרי ביצים, בערים, בארגון שיעורי תלמוד גדוע, בטהן הרצאות על החסידות, למראת הפסח, ל" משה, הביאו כאלף ילדים לכפר חב"ד, כדי שיראו הכנת המצות ואת חילוקי דמים הגדול ויון ומ" צות, הם עורכים פעולות הס" ברה גם בבתי הספר, אין הם מהכונים להפוך את שומעיהם לחסידים דווקא, אלא קודמיהם לקרסם אל מקורות היהדות ולתכרות זו הם קוראים עתה רגלים כלליים של צעירי חב"ד, נוכח הדרישות הנשכרות והול" כות מזה העיבור ההתב רקיים מעולות כאלו שהוכתרו עד כה בהצלחה.

בריות יעשה פירות על ידי ה"ר ברה כהנצח המעינות והיהדות בכלל ובאופן ההולך ומסוין אור, אחריו מברך הרב גרליק, רבו של כפר חב"ד.

ועתה בא הרגע הגדול והמיו"ר חל: השמלת ניגוני של הרבי, מנצח הוא בידי הרבי למד את קהליו ניגון חדש לאחר ה" קפות של שמחת תורה, קבוצת חסידים מישראל נסעה לטו"ר חג של הרבי לרמיס הגר רא"ס, ובשובם עתה, הם מ" ביאים לחבריהם בארץ את ה" ניגון, הקהל הרב דרוך כמים אחד להתבשם בניגון, כדרך שאדם מתבשם בניחוחו של אחרון מהדר, וקנים בחבורה טטים ראש על יד, עיצמים עיניהם לצורך התרבות וגופם מתנועע בקצב, אל הבמה מוז' מנים כמה צעירים, הקרויים "הסנגנים" ופיתחים בניגון כי דחילו ורחימו.

הנעימה עולה ויורדת, מס' תחילת ויטברת ומתגברת בי הדגשה מתודשת, כליכיה מ" ביעה גענועים והתרפקות, כי משימה את מלותיה: "אנשים ופירות וישרים אארו, כי אריך נפשי תערוג", אותם, מ" נגנים" אינם נצרכים כלל ל" תווים, די להם בשמיעה אחת וכבר הם יודעים את הניגון -- ואתריהם הקהל כולו.

ה"דרש"ק שא הרבי

אדם לא רק את הניגון של הרבי תאבים החסידים לשמוע, רוצים הם לדעת, מה דובר הר" ב" בשיחת חולין שלו, עד כך מספר להם ר' יצחק גצבורג והחסידים כולעים משם את

הכנס עמד בסימן הרחבת ה" פעולות והתעוררות המעשה של חסידיו חב"ד בקרב הישוב החי' לונג, כדי לקרב בעיקר את הר דור הצעיר למקורות היהדות, עולמם של חסידים, ושל חסיד די חב"ד במיוחד, הוא הווי ל" עצמו, המצטיין בדבקות הנפש, הכונית הקטנות, שהיצבו לפני הבאים, רמזו על ה"איתעלות דעריא", ה"הסון, הרשומת" של חסידים, בשיחת בינס לבין עצי מם ובינס לבין בוראם, הוא אידיו, אלא שיהא מתובלת כי מלש של לשון הקודש, כדרך שפרוסת ה"קת" טובלת בכוסית היי"ש, כך שימשו אמש שתי הלשונות גם יחד לצורך הבי" טי, המלה השגורה, "כוס" אינה מבטאת את אסיתם הכללית, יש להם מונח משלהם: ההווע" דות, שמרומם בה גם היעוד ה" העיבו לעצמם.

ציבור גדול של כאף איס ככל הארץ נתכנס ובא להתווע" דות זו, קטנות ארוכות, פי" אה משהלכות, ארוכות, פי" בה ושל השתרות, עניינם של סיר דות מתוך דבקות שבאמונה -- אנשים שעולמם עשיר ומלא הר" צעירי ישיבות ואסירי נערים בני עשר.

"דבר מלכות"

פתח הרב שלום חסינר ודג" דיע כי "פוחחים בדבר מלכות", ואין דבר מלכות אלא מברק ה" מיוחד של הרבי מברוקלין, ש" שיגר להתועדות האלה, הכל קמים על רגליהם מהוך כבוד לדרביו הרבי, המברך שמינס זה יהיה "טוב לשמים וטוב ל"

אנעים זמירות

שמחת תורה תשכ"ב

בספר הניגונים – ניגון רכג – מובא על ניגון זה, "מנגינה מלאה רגשי געגועים המבעת כוסף וגעגועי הנשמה לדבקותה באלקים חיים, המושרת עם המלים של שיר הכבוד הנאמר בהרבה קהילות אחרי תפלת מוסף בשבת ויו"ט "אנעים זמירות"

והסיפור: הסדר הוא שלמחרת יום כיפור שנקרא "בשם השם", מתפללים בהשכמה. ואירע בעיירה, שכאשר באו למחרת יום כיפור להתפלל, מצאו אחד מחסידי פולין רוקד על יד ה"עמוד" בניגון ובתיבות של "שיר הכבוד", החסיד הנ"ל היה כל כך שקוע בזה, שרקד כך כל הלילה, ושכח בכלל שצריך להפסיק את הצום.

והביאור בזה: ביום כיפור דומים בני ישראל למלאכים וכאשר יוצאים מיום כיפור ונכנסים בחזרה לימים ומצוות דימי החול, עושה הוא זאת, ובשמחה! כיון שזהו רצון הבורא, אבל ביחד עם זה עומד בתנועה של געגועים למעמד דיום כיפור וסימונו "שמע ישראל גו' ה'

במהלך חלוקת ה'משקה' בליל שמחת תורה של שנת תשכ"ב, בטרם לימד הרבי את הניגון החדש אמר, "לניגון זה יש הקדמה וסיפור. ההקדמה היא: ישנם כמה ענינים שאף על פי שאדמו"ר הזקן לא הכניסם בסידורו, מכל מקום יש להם מקום, וגם תורת החסידות גופא מבארת ענינים אלו. ע"ד אמירת "לשם יחוד" קודם כל מצוה, "אור חדש על ציון תאיר" ו"אל תירא עבדי יעקב" שאומרים במוצאי שבת, וע"ד זה גם "שיר הכבוד", שאף על פי שאדמו"ר הזקן לא הכניסו בסידורו, מכל מקום זה ענין נעלה, וכפי שה"לבוש" מפליג בשבח השיר.

תערוגה", ובא לידי ביטוי ב"לדעת כל רז סודר" ידיעת פנימיות התורה".

לאחר שהרבי סיים את ההקדמה והסיפור, לימד את הניגון בהתעוררות עצומה.

כמה שעות קודם לכן, בהתוועדות שהתקיימה בליל שמחת־תורה, לימד ר' אברהם לידר ניגון חדש שהביא מזמרת

די הקדמה איז: ס'איז פראן כמה ענינים וואס אע"פ אז דער אלטער רבי האט עס נישט אריינגעשטעלט אין זיין סידור, מונדעסטוועגען האבן זיי א ארט,

דער סיפור: דער סדר איז דאך אז מחרת יו"כ, וואס עס ווערט אנגערופן

י"ב זיינען דאך אידן דומים לנאצים. איז בשעת מען גייט אוועק פון
י"ב און מען גייט צוריק אריין איז ~~דאס~~ ^{דאס} דאס איז ער באשאנען מיט א
געוועזענע פון נפשי אליך מערג, און אין וואס דריקט זיך דאס אויס ~~לדעת~~
כל רז סודיך.

די זעלבע זאך איז-בשעה מען גייט אוועק פון שטח"ת ייהיו לך לבדך ואין
לזרים אחר, און מען גייט אין דעם ⁷³¹⁸⁴ ~~73184~~ ⁷³¹⁸⁴ פון וועקב הלך לדרבנו, איז כאטש אז

לא צדק
שם האדם והאדם לא יצטרך להזכיר שם
אזוי איז דאך דער רצון העליון ~~הוא~~^{הוא} שיהיה מעין אברהם ~~בזה~~^{בזה}
בעבודתו, און דאס דריקט זיך אויס - לדעת כל רו סודיך, ידיעת פנימיות התורה.

ע"מ, און דאס דריקט זיך א
יצחק מלך מערד

הארץ – "הושיעה את עמך" (אותו חיבר החסיד פרוץ אברהם טברסקי). לאחר שהרבי לימד את הניגון "אנעים זמירות", פנה אל ר' אברהם וביקש ממנו לנגן את הניגון שהביא "הושיעה". אחרי־כך המשיך הרבי בחלוקת 'משקה' להמון הקהל שקיבל על עצמו להוסיף בלימוד חסידות.

■

בחודש מרחשוון של שנת תשכ"ז, בהתוועדות שנערכה בשבת פרשת־נח, עורר הרבי שיש להמשיך את השמחה העצומה של חודש תשרי על כל השנה כולה, ובד בבד עם השמחה יש להמשיך ולהתגעגע לימי החודש המושבע בכל – חודש תשרי. ובהמשך לזה אמר הרבי:

"כפי שדובר פעם באריכות אודות החסיד שבמוצאי יום הכיפורים ישב כל הלילה ושר "אנעים זמירות", שהדבר לא היה ביום הכיפורים גופא אלא במוצאי יום הכיפורים, בדוגמת העניין הנ"ל שהמשיך מיום הכיפורים למוצאי יום הכיפורים והיו לו געגועים כו'.

ואף על פי שלא כל אחד ואחד מאתנו יכול להשתוות לאותו חסיד, בכ"ז הרי ליהודי יש "שמץ ממנו" מכל דבר טוב, ועד כדי כך שאפילו לגבי משה רבנו אומרים שלכל יהודי יש "שמץ ממנו", ועד שהענין בא גם בגלוי ב"לעשותו" בפועל ממש.

וע"ד זה צ"ל אצל כל אחד ואחד את הגעגועים לחודש תשרי, אבל לאידך גיסא צ"ל העבודה בשמחה".

סטאוו יא פיטו

שמחת תורה תשכ"ג

עמדתי לשתות ביום שישי (בשבת),
ובשתיה הפסדתי את עגלתי (עבודתי)

צריך לדעת איך להתבדר,
וצריך לדעת כיצד להתבדר

אוי, חשבון צדק נצטרך לספק,
ובפני הפריץ האדון להצטרך

הבה נשתה, נשתה וגם נבלה

ונשתה כולנו יין כמו מים,

ויחדיו נגיד "לחיים",

ואתה תשמע מן השמיים

סטאוו יא פיטו אוו פיטניצו, אוו פיטניצו (סובאטו),
פראפאו יא, יא פראפאו סוואיו טעליצו (ראבאטו)

טרעבא טרעבא זנאטי יאק גוליאטי,
טרעבא טרעבא זנאטי יאק ברעכאטי

אוי, חשבון צדק אטדאוואטי,
פרעד פאנאם חזאינאם אטוועטשאטי

א, מי פיעם דא פיעם, דא מי גוליאעם

און מיר טרינקען יין אזוי ווי מים,

און מיר זאגן אלע צוזאמען לחיים,

ואתה תשמע מן השמים

בספר הניגונים – ניגון רס – מובא על ניגון זה, "הניגון מורכב ממלים בשפות שונות, ברובן
אוקראינית ומשפטים בלה"ק אידיש ורוסית"

הרבי שר את הניגון בטעם מיוחד שלא
כדוגמתו בשאר הניגונים. (בזכרון אחדים:
אד"ש העמיד רגלו אחת על ספסל, בידו
הימנית אחז ב"גארטל", ושר בעיניים
עצומות ודביקות עילאית). הניגון היה
ברוסית, והחסידיים לא תפסו את הניגון.
הרבי שר את הניגון הרבה פעמים, עד

תיאור מקורי ומיוחד אנו מוצאים
ביומן נדיר שנכתב באותה תקופה על-
ידי אחד מתלמידי התמימים בבית-
חיינו: אחרי הקפות בשעת חלוקת
המשקה למוסיפים בלימוד דא"ח, לימד
כ"ק אדמו"ר שליט"א את הניגון "סטאוו
יא פיטו".

שר' יואל כהן תפס את הניגון. זה היה כ"כ נחמד, נעים ונורא.

אח"כ אמר אד"ש, "זהו ניגון שחסידיים שמעו באוקראינה מאנשים פשוטים, וניצלו אותו בעבודת ה' כנ"ל בנוגע לדרך הבעש"ט. את הניגון היו שרים בזמני שמחה וכן בשמחת-תורה ותוכן השיר הוא, שכאשר מגיעים כבר לשמחת-תורה, לאחר כל העבודה של חודש אלול, ראש השנה וכו', מגלים לפתע שישנו חסרון בכמה ענינים, ואפילו בענינים עיקריים, וכתוצאה מזה זקוקים ל"יין המשכר".

כלומר: "יין המשמח" הוא ההתבוננות בגדולת הוי', אבל כאשר הוא רואה שלא הועיל אזי הוא מוכרח להגיע ל"יין המשכר", כדי 'לשכר' את הגוף ונפש הבהמית, ולצאת ממדידות והגבלות. שזה לא בא מצד ההתבוננות בגדולת הוי', אלא מצד ההכרה ב"מיצר" שבו הוא נמצא, מיצר החטאים. או זה שאינו נמצא במרחב העצמות ששם נשמתו מושרשת, שמצד זה התשובה שלו היא באופן ד"יין המשכר", ללא מדידות והגבלות.

ועל זה בא הביאור בניגון "טרעבא זנאטי", צריכים לדעת ש"יאה גולאטי", כיצד צריך לקחת את היין המשכר, וכיצד יש לנצל את היין המשכר שיבוא לידי פועל. וזהו "יאה ברעכאטי", כיצד לדבר, היינו איך להביא את האותיות לידי פועל".

זוהי נקודת הביאור של הניגון, ובאריכות רבה יותר ידובר בזה מחר".

למחרת, בהתוועדות יום שמחת-תורה, הרבי האריך לבאר את הניגון והקדיש לזה כמה שיחות, כשבין

השיחות ציווה הרבי לנגן את הניגון מספר פעמים.

לאחר השיחה השלישית הורה הרבי לנגן "סטאו יא פיטור" ואמר, "דובר אתמול שניגון זה ניגון חסידיים באוקראינה בזמני שמחה כמו בשמע"צ ושמח"ת, על יסוד מה ששמעו מאיכרים רוסיים פשוטים שניגנו בשפתם ע"ד שתיית י"י"ש. ובהקדם שלילת טעות העולם: ענין השמחה אינו כשמחתם של אינסי-יהודים ח"ו, שמתקבצים בשביל לשנות ושותים עוד כוס וכו' עד שבאים לידי שמחה של הוללות, אלא באופן שעי"ז ניתוסף בשליחותו של הקב"ה בעלמא דין שבשביל זה ירדה נשמתו למטה.

ובנוגע לעניננו: ידוע פתגם אדמו"ר האמצעי "עס איז שוין טיף אין אלול און איר האט נאך קיין פיאווקעס ניט צוגעשטעלט" [הרי זה כבר עיצומו של חודש אלול ועדיין לא העמדתם את ה"עלוקות"].

ועד"ז כאשר נמצאים לאחר חודש אלול, ר"ה, עשי"ת, ויוה"כ, ד' ימים שבין יוה"כ פ' לסוכות, חג הסוכות, שמחת בית השואבה ושמע"צ, נמצאים כבר מ'איז שוין אריינגעפאלן" בשמח"ת, אזי "כאפט מען זיך"...

- הרבי הפסיק לרגע ואמר, "כיון שנמצאים בשמח"ת אפשר לדבר בסגנון כזה, כידוע הפתגם "שמח"ת שאט דאס ניט"... ומיד המשיך -

"ישנם כמה וכמה ענינים שלא נגע כו', ועד לענינים של תשובה על חטא ופגם שהיו צריכים לפעול עוד בחודש אלול, ועכ"פ בר"ה עשי"ת ויוה"כ, פ' ועכ"פ בחג הסוכות שגם בו ישנו ענין התשובה, וכבר עברו כל הזמנים הנ"ל. אך כיון שידועים

שעדיין ישנם עוד ארבעים ושמונה שעות שבהם יכולים לפעול ולהשלים ע"י קו השמחה את כל הענינים שהיו צריכים לפעול ע"י קו המרירות, "אזי מייקרים כל רגע ורגע" ומנצלים אותו כדי לתקן ולהשלים ע"י השמחה, ובפרט בשמח"ת, את כל מה שהיו צריכים לפעול ע"י שמחה.

וכיון שעומדים כבר לאחר עשי"ת וחג הסוכות, ומכין את עצמו לסדר העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" לעסוק בעניני העולם, לכן בא "הסבר" בסגנון שמעורבים בו תיבות משבעים לשון דאומות העולם, מלשון הקודש וכן מלשון אידיש, שהוא הממוצע בין לשון הקודש לשבעים לשון (ע"ד לשון תרגום שנמצא ממנו גם בתושב"כ כמו "יגר שהדותא", ועאכו"כ בנ"ך ובתושבע"פ). ועל ידו מעלים את השבעים לשון, שזהו הטעם שהבעש"ט הי' אומר את תורתיו לפני החבריא קדישא בלשון אידיש, הגם שהבינו לשון הקודש והי' מתאים יותר שיאמר את תורתיו בלשון הקודש, כדי להעלות את השבעים לשון ולעשות לו ית' דירה בתחתונים".

בהמשך ההתוועדות התעכב הרבי וביאר את תוכן מילות הניגון (ראה מסגרת).

באמצע השיחה בה ביאר את הניגון, צוה הרבי לנגן את הניגון פעם נוספת, ואף ניגן בעצמו. במילים "חשבון צדק" קרא לפתע הרבי (בתנועת הניגון), "אוי, געוואלד, חשבון צדק אטדאוואטי" – – – והפסיק מנגן, ופנה אל הקהל סביב, "וואָס קוקט מען אויף מיר! דאָס מיינט

מען מיר... (והצביע בידו הק' על עצמו), און דיר.. (בהצביעו על ר' יואל שי' כהן, וחיפש מבין הקהל את הר' א"י שם טוב והצביע עליו) און דיר..." (בזכרון אחדים – הצביע על עוד מהקהל). הרבי הוסיף שאלו אינם דברי צחות, באמרו "אז עס וואלט געווען אַ געלעכטער – וואָלט געווען גאַנץ גוט"...

בסיום ההתוועדות שוב הורה הרבי לחזור ולנגן את הניגון. תחושה עילאית מיוחדת שררה באותה התוועדות, והקהל כולו ניגן פעמים רבות את הניגון בהתעוררות הנפש.

יש לנו, ושתה נשתה!

בעיצומה של התוועדות ליל שמחת תורה תשכ"ו, פנה הרבי לר' יצחק דובוב מלונדון, והורה לו לנגן. ור' יצחק התחיל שיר ברוסית שתוכנו "לכם יש כסף – שתו, לי אין כסף ולא אשתה".

הרבי הגיב על כך, "מיר האבן, און מיר וועלן טרינקען..." [לנו יש, ואנו נשתה] והמשיך: פאלגט איהם ניט! מ'דארף טרינקען... בהמשך לזה הורה הרבי לנגן את הניגון "סטאווא יא פֿיטו" ואחר כך אמר, "יחיד ורבים הלכה כרבים, דיבור אינו מבטל דיבור רק מעשה מבטל דיבור", וציווה לקחת 'משקה'.

בחדש שבט של שנת תשכ"ג, כשנכנס ר' שמואל זלמנוב אל הרבי ובידו התקליט החדש של נח"ח (מס' 5), בו הופיע הניגון בביצועו של ר' שמשון חריטונוב, הביע הרבי סיפוק מהדיוק שבו שר ר' שמשון את הניגון ואמר, "הוא מנגן בדיוק כפי שאני שמעתי שמנגנים את הניגון!..."

ענין השמחה קשור עם שתיית יין, כמארז"ל "אין שמחה אלא ביינ", וע"פ דברי רבינו הזקן בשו"ע שלו הרי זה "מצות עשה מן התורה" גם בזמן הזה, ועאכו"כ בחג הסוכות שבו נזכר ענין השמחה ג' פעמים, ועאכו"כ בשמח"ת, כמנהג ישראל שבשמח"ת השמחה גדולה ביותר.

אמנם שתיית היין והשמחה היא באופן – כפי שמסביר להעומדים מסביבו – שאין זה משחרר אותו מעשיית חשבון צדק, קבלת עול מלכות שמים, וכו', אלא אדרבה, ע"י השמחה הרי הוא מתקן ומשלים את כל החסרונות והפגמים שהיו בעבודתו עד עתה.

יין המשמח ענינו בעבודה ההתבוננות, כידוע שיין ענינו בינה, שעל ידה יוצא ה"סוד", שהו"ע האהבה המסותרת, מן ההעלם אל הגילוי. שעי"ז תהי' הנהגתו ע"פ התומ"צ כדבעי, כמבואר בתניא בענין פעולת האהבה המסותרת ש"נכלל בה גם דו"ר בנוגע לכללות העבודה דקיום התומ"צ".

אמנם במה דברים אמורים במי שהלך בדרך ישר כל ימיו, שזהו"ע עבודת הצדיקים שזמנה בשנה הוא בחודש ניסן. משא"כ בחודש תשרי שבא לאחר חודש אלו שעינינו עבודת התשובה החל מענין התשובה כפשוטה להיותו מושקע בעניני העולם כו', ועד לענין התשובה כפי שהוא בדקות, שזהו מש"כ "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", כיון שעדיין אינו נמצא ב"מרחב י"ה", אזי סדר העבודה אינו ע"י "יין המשמח" כי אם ע"י "יין המשכר" דוקא:

פעולת יין המשכר היא שמבלבל את דעת האדם. וענינו בעבודה, שכאשר דעת האדם היא באופן של פיזור הנפש בריבוי המחשבות כו' בעניני העולם, שעוסק ומונח בהם עד כדי כך שאפילו בשעת התפלה חושב ומהרהר אודות עניני העולם, ועאכו"כ שמיד לאחר התפלה מוליכה מחשבתו אותו לעסוק ולהיות מונח בצרכיו.

הנה כדי לפעול עליו שיצא מדעתו ומחשבתו שהי' קשור בה יש צורך בהתבוננות (לא איך ש"קרבן אלקים לי טוב", שעי"ז מתגלה ה"סוד" של האהבה ויראה שהו"ע "יין המשמח", כי אם ע"י ההתבוננות) איך ש"רע ומר עזבך את הוי"ו", ובפרט כאשר חטא ופגם ועבר את הדרך כפשוטו, שהתבוננות זו מביאה אותו לידי מרירות עצומה, עד שמחליט בתוקף שמכאן ולהבא אין לו שייכות לענינים אלו...

ומובן שהתבוננות זו אינה יכולה להיות לאחר ששאל ושתה וקרא את העיתון... אלא שבהיטו על השעון נזכר שצריך לחשוב אודות עשיית חשבון כו', שאז יכולים כבר לשער מה יהיו התוצאות של ההתבוננות...

התבוננות זו צריכה להיות באופן של "יין המשכר", היינו שהמרידות על מעמדו ומצבו היא באופן של יציאה ממציאותו, כך שכאשר מסתכלים עליו רואים אותו כאילו הוא שיכור. ואז פועל "יין המשכר" את התועלת הרצוי' שאצל מישהו אחר נעשית ע"י "יין המשמח". היינו שגם אצלו יוכל להיות הענין ד"יין המשמח" שהו"ע התגלות האהבה, ואדרבה, פעולת

יין המשכר היא ביתר שאת וביתר עז, שהרי עד עתה הי' "בארץ צי' ועיף", ב"מיצר" דג' קליפות הטמאות שזהו הקצה הכי תחתון, ומשם מגיע לקצה הכי עליון "מרחב ייה"...

אוו פיאטניצו, אוו סובאטו / ביום שישי, ביום השבת

כללות עבודת האדם היא לא רק בימות החול משא"כ בשבתות וימים טובים שגם הם נקראים בכתוב בשם "שבת", כי אם שכללות עבודת האדם נחלקת לב' אופנים. (א) העבודה דימות החול שנקראים בכללות "ערב שבת", שהיא בעניני חול. (ב) העבודה בשבת וכן ביו"ט שהיא בעניני קדושה.

ונקודת הענין, שגם בעניני קדושה תורה ומצוותי' צריך להיות ענין של עבודה דוקא, והיינו שכללות עבודתו של יהודי לשמש את קונו צריכה להיות באופן של עבודת עבד דוקא, שזהו ענינם של בני"ע עליהם נאמר "עבדי הם", הן בימות החול, והן בשבתות וימים טובים.

ובפרטיות יותר: כללות העבודה דקיום המצוות צריכה להיות מצד קבלת עול, ובלשון חז"ל, "קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות", היינו שהיסוד לקיום המצוות הוא"ע קבלת עול מלכות שמים, וגם קיום המצוות עצמם הוא מפני היותם גזירת המלך "גזירה גזרתי" .. ומזה מובן גם בנוגע לעניני המצוות השייכים לשבת שבו נאמר "וקראת לשבת עונג" שצריכים לקיימם לא בגלל התענוג שבהם אלא בגלל שזהו ציווי של הקב"ה, היינו באופן של עבודת עבד דוקא...

אמנם העבודה דשבת היא באופן נעלה יותר, כיון שבשבת נעשית העלי', שזהו"ע ד"ויכולו השמים והארץ" גו' למעלה מהעולם .. ומובן שכאשר נעשית עליית העולמות בשבת, אזי גם נפש הבהמית מצד עצמה אפילו ללא עבודה היא באופן נעלה יותר מכמו שהיא בימות החול .. וכיון שכן, הרי העבודה דשבת היא באופן אחר לגמרי באין ערוך לגבי אופן העבודה דימות החול, אלא שאעפ"כ גם בשבת הרי זה ענין של "עבודה", וענין העבודה קשור עם יגיעה באופן של עבודת עבד דוקא.

ועפ"ז מובן גם בנוגע לענין ד"יין המשכר" שבעבודה כנ"ל, שבזה גופא ישנו החילוק בין ימות החול לשבת ויו"ט. דכשם שהעבודה דשבת אינה דומה לעבודה דימות החול, ערב שבת, כמו כן אינו דומה הענין ד"יין המשכר" כמו שהוא ביחס לעבודה דשבת, לכמו שהוא ביחס לעבודה דימות החול.

וענין זה מודגש בניגון הנ"ל, שבפעם הראשונה מנגנים אודות השתי' ביום ששי ("פיאטניצו"), ערב שבת שבו נכללים כל ימי החול כנ"ל. ובפעם השני' מנגנים אודות השתי' ביום השבת ("סובאטו"), כיון שהם ב' סוגים שחלוקים זמ"ז.

וזהו גם הסיבה לכך שבפעם השנייה, שמנגנים אודות השתי' ביום השבת, מדובר אודות מלאכה ועבודה, "ראבאטו" סתם (דלא כבפעם הראשונה שמנגנים אודות השתי' ביום ששי שמדובר אודות בהמה – "טעליצו"), שבזה נרמז ענין העבודה דשבת שלמעלה מהעבודה דימות החול, בבירור נפש הבהמית, הגוף וחלקו בעולם.

יא פראפאוו סוואיו טעליצו, ראבאטו / ובשתייה הפסדתי את עגלתי, את עבודתי

וכללות הניגון נחלק לב' חלקים, פעמים בשייכות לעבודתו בנוגע לגופו ונפשו הבהמית, ופעמים בשייכות לעבודתו בנוגע לחלקו בעולם.

א) בפעם הראשונה "טעליצו" שפירושו בהמה, עגל, הקאי על נפש הבהמית והגוף. ב) ובפעם השני' "ראבאטו", שפירושו מלאכה ועבודה, דקאי על כללות עבודתו בחלקו בעולם בל"ט המלאכות דעובדין דחול, שעז"נ "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", היינו להמשיך שם הוי' ע"י שם אלקים בכל מעשיו למטה מעשרה טפחים, כדי לעשות מהדברים הגשמיים דירה לו ית' בתחתונים, ובכל ענינים אלו פועל בעצמו עכשיו לצאת מכל המדידות וההגבלות להשקות ולשכר "פארטרינקען און פארשיכור'ן", את חיותו וחלקו בעולם בעניני התומ"צ כו'.

טרעבא זנאטי יאק גוליאטי, יאק ברעכאטי / יש צורך לדעת כיצד להתבדר ולהתבדר

זהו שאומרים בהניגון "טרעבא זנאטי יאק גוליאטי, טרעבא זנאטי יאק ברעכאטי". שפירושו שיש לדעת איך לשמוח ולשתות, ויש לדעת איך לדבר: יש לדעת איך לשמוח ולשתות – שה"יין המשכר" יהי' באופן שיביא את התועלת הרצוי' של התגלות האהבה כו'. ויש לדעת איך לדבר – שהתעוררות האהבה שבאה לידי גילוי באותיות התפלה – דיבור, צריכה לבוא ב"כלים", והיינו שמאותיות התפלה יומשך באותיות התורה, ועד למעשה המצוות. מתוך כוונה להוסיף נח"ר ותענוג לפניו ית'...

אוי, חשבון צדק אטדאוואטי, פרעד פאנאם חזיאנאם אטוועטשאטי /

אוי חשבון צדק נצטרך לספק, ובפני הפרץ האדון להצטדק

תוכן הניגון הוא שפיכת הנפש על זה שהזניח ("ער האט פארלאזט") את כל האפשרויות שהיו לו עד עתה, עד שנשארו לו שעות ספורות אלו, ובמילא חושב כיצד צריכה להיות ההתוועדות והשת' שלו באופן שע"ז יוכל לתקן ולהשלים כל מה שהחסי, והעיקר שצועק בקול גדול "אוי חשבון צדק".

אה, מי פיעם דא פיעם דא מי גוליאעם / הבה איפוא נשתה, נשתה וגם נבלה

בהמשך למדובר לעיל, אודות הניגון שניגנו חסידים באוקראינה שתוכנו שצריכים לדעת כיצד לוקחים משקה (בשמחת-תורה כמובן, מה שאין כן באסרו-חג הרי זה דבר המופרך, כידוע שלקחת משקה היא רק בזמנים מיוחדים ובמדידות והגבלות, באופן שיביא תועלת הרצוי' בעבודת ה') יש להוסיף ולבאר תוכן התיבות "און מיר טרינקען יין אזוי ווי מים":

יש לבאר ענין זה על יסוד המבואר במאמר של אדמו"ר הזקן ההבדל שבין יין למים בקשר ובשייכות לחג הסוכות, שנוסף לכך שהיו מנסכים יין על גבי המזבח כמו בכל השנה, היו מוסיפים במשך שבעת ימי חג הסוכות ומנסכים על גבי המזבח גם מים.

ושניהם, ניסוך היין וניסוך המים קשורים ושייכים זה לזה, שהרי ניסוך המים נרמז בפרשה שבה נאמר ניסוך היין, ונעשה ביחד עם ניסוך היין .. ובענין זה יש הוראה ולימוד מניסוך היין וניסוך המים בנוגע ל"יין" שמורה על עניני העבודה שיש בהם טעם, שלכן יש לשכל געשמאק בהם; שצריך להיות בכל יום ויום ענין של ניסוך על המזבח, לתנו לקב"ה כפי שהיה בקרבנות ציבור שבהם השתתפו כל בני ישראל, היינו שיהיה ניכר ונרגש אצלו שכל השכל (שבו הוא הטעם והגעשמאק, ענין היין) שייך לקב"ה שהחזיר בו נשמתו כו'. וטעם הדבר, כי כאשר יהודי זוכר את שייכותו לקב"ה, למזבח ולבית המקדש כפי שבא לידי ביטוי בניסוך ע"ג המזבח, אזי יוכל לעמוד במלחמת היצר בעבודתו במשך כל היום.

ובנוגע ל"מים" שמורה על עניני העבודה שאין בהם טעם וגעשמאק שזהו ענין החוקים, צריך להיות ענין של ניסוך ע"ג המזבח, לא בכל יום, כי אם מזמן לזמן. כי כאשר עושה דבר ללא געשמאק וחוזר ועושהו כמה וכמה פעמים, אזי יכול להיות שעשיית הדבר תהיה אצלו באופן של "מצוות אנשים מלומדה", ולא כמו שמקיימים מצוה שצוה הקב"ה. ולכן צריך להיות מזמן לזמן ניסוך המים ע"ג המזבח, כדי להזכיר ליהודי שגם הענינים שעושה ללא געשמאק, הם ענינים של מצוה שעל ידי זה נעשית ההתקשרות עם הקב"ה, וכיון שכן, צריך לעשותם מתוך התלהבות ללא נפקא מינה אם הדבר מובן בשכלו אם לאו, ואין זה פלא שאין הדבר מובן בשכלו, שהרי שכלו של הקב"ה הוא באין ערוך לגמרי משכל האדם, ולכן כאשר יש צורך בענין של מסירות נפש אזי מוסר את נפשו.

וניסוך המים נעשה ביחד עם ניסוך היין, שבוה מרומז שגם ענין היין צריך להיות כמו ענין המים, כפי שמנגנים "און מיר טרינקען יין אווי ווי מים", שגם עניני העבודה שיש בהם טעם וגעשמאק – יין, צריכים להעשות לא מצד השכל והטעם – אלא כמו חוקים שאין בהם טעם וגעשמאק – מים.

וכאשר העבודה נעשית באופן כזה שגם היין הוא כמים, אזי נשלמת כוונת שליחות הנשמה, ומצד זה נעשית שמחה גדולה ביותר, שזהו ענין שמחת בית השואבה הקשורה עם ניסוך המים דווקא, כמו שכתוב "ושאבתם מים בששון", וכמאמר חז"ל "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

ואתה תשמע מן השמים...

וסיום הניגון הוא בבקשה "ואתה תשמע מן השמים", כיון שתכלית כל עניני העבודה בב' אופנים הנ"ל הוא להיות לו ית' דירה בתחתונים עי"ז ש"אוצרך הטוב לנו תפתח", שימושך למטה בעוה"ז הגשמי שאין תחתון למטה ממנו, וממנו יעשו דירה לו ית'.

ועל ידי זה נעשה ענין השמחה למעלה "ישמח ישראל במעשיו", ואז ממלא הקב"ה משאלות לבם של כל בני ישראל לטובה, שיצליחו בכל הענינים הקשורים עם יין ומים, וכן בכל שאר הענינים שיהיו באופן ד"בכל דרכיך דעוהו", בידעו שבכל מקום שהולך הרי זה בהשגחה פרטית כדי למלא שליחותו של הקב"ה שנותן לו את הכחות הדרושים לעשותה מתוך שמחה וטוב לבב.

כי אנו עמך (ב)

ליל שמחת תורה תשכ"ד

בספר הניגונים – ניגון רמ"ז – מובא על ניגון זה, "מנגינה (או מדויק יותר – תנועה) בעלת בבא אחת שאיננה מסתיימת, אלא שרים וחוזרים ושרים, המושרת על המלים של תפלת כי אנו עמך שאומרים ביוהכ"פ לפני אמירת הוידוי של הש"ץ"

יום הקדוש נסחף החסיד בריקוד ובהתלהבות כשהוא מפזם את הניגון ברגש רב שוב ושוב.

בהמשך לזה התבטא הרבי שלניגון אין תנועת סיום, כי הניגון מבטא את עבודת התשובה שאין לה סוף. שהרי הבעלתשובה לעולם לא מרוצה מעצמו, ותמיד שואף להגביר ולהעמיק את הקשר לאלקות.

הרבי הוסיף לנגן את הניגון מספר פעמים והמשיך לחלק 'משקה' לקהל הרב שנדחק לקבל.

בהתוועדות שנערכה למחרת, ביום שמחת תורה, ציווה הרבי לנגן את "הניגונים החדשים", וכשהחלו לנגן "כי אנו עמך" אמר הרבי, "כפי שכבר דובר

שמחת תורה לפנות בוקר, בשעה חמש ושלוש עשרה דקות נכנס הרבי אל הזאל, והורה שרק אלו שמקבלים על עצמם הוספה בלימוד החסידות ייגשו לקחת 'משקה'. באמצע החלוקה סימן הרבי לאלו שכבר קיבלו שיפנו את דרכם לאלו שעוד לא הספיקו לקבל. ומיד אחר כך לימד את הניגון החדש, "כי אנו עמך". הרבי ביאר את החילוק בין הניגון "כי אנו עמך" שלימד בשמחת תורה של שנת תשי"ז, השייך לעבודת הצדיקים, לניגון המריר של אותה שנה, שמבטא את עבודת בעלי התשובה קשי העורף.

לאחר מכן סיפר הרבי, שאת הניגון שמע לראשונה מאחד החסידים הזקנים, שניגן אותו על המילים "כי אנו עמך" בתפילת יום הכיפורים, ובצאת

כשמונה שעות(!), והסתיימה כשעה לאחר חצות הלילה. בסיומה חילק הרבי במשך שעות "כוס של ברכה" כשהקהל מנגן פעמים רבות את הניגונים החדשים והרבי מעודד נמרצות.

לקראת סוף החלוקה הרבי התחיל לנגן פעם נוספת את הניגון החדש "כי אנו עמך", וחלק מקהל הצטרף לניגון. היו בקהל כאלו שניסו להשתיק את המנגנים כדי לשמוע את הרבי מנגן, אך הרבי פנה לעברם בטון תקיף "ווער איז דער חכם וואָס שרייט שאַ?!..." [מיהו החכם שצועק 'שא'?!...]. וחזר לנגן. כששוב לא הצטרפו אל השירה, סימן הרבי בידו הק' תנועת ביטול, הפסיק את החלוקה ובירך ברכה אחרונה...

בעת חלוקת המשקה, זהו ניגון של בעלי תשובה, ולכן המהלך שלו הוא בעקשנות, הוא מתעקש ואינו מתחשב מה אומרים למעלה, הוא יודע שלא יתכן אחרת, הוא יודע ומתעקש שמוכרח להיות "אנו עמך ואתה אלוקינו, אנו בניך ואתה אבינו". ולא אכפת לו מה היה עד עתה, אדרבה הוא צ"ל "מרוצה וחביב" יותר מאשר קודם החטא, כמו שכתב הרמב"ם. וכאן לא אכפת לו מפרטי התארים "מרוצה וחביב" וכו', אלא כמשל הבורח מן דבר המזיק שלא אכפת לו כלל מכל הפרטים שבדרך, העיקר לברוח מן הרע כו'. והוא יודע רק דבר אחד, שמוכרח להיות "אנו עמך ואתה אלוקינו כו'" וצריך להיות "ישראל ומלכא בלחודוהי".

למחרת, בשבת בראשית התקיימה התוועדות נוספת. התוועדות זו נמשכה

הוא אלקינו

ליל שמחת תורה תשכ"ד

בספר הניגונים – ניגון רכ"ב – מובא על ניגון זה, "מנגינה עליזה ומבעת תקוה לגאולה השלימה בקרוב, המושרת עם המלים הוא אלקינו הוא אבינו שבקדושת כתר בתפלת מוסף דשבת"

וכן בנוגע לניגון. ובמילא את הניגון [של שנה הבאה] אלמד עכשיו, ובנוגע למשקה נראה...".

לפני שהתחיל הרבי ללמד את הניגון אמר "דאס דארף האבן אַ חזן, איך בין ניט קיין חזן..." [לזה דרוש חזן, אני אינני חזן]. הרבי ביקש סידור, והתחיל ללמד את הניגון "הוא אלקינו" כשהסידור פתוח לפניו. את סוף הניגון ניגן הרבי כבר ללא המילים.

לאחר שסיים לנגן פעם אחת אמו, "את הניגון הזה שרו ברוסטוב ובליובאוויטש לפני הרבי נ"ע ונדמה שגם לפני כ"ק מו"ח אדמו"ר, בראש השנה בתפלת כתר", ושוב חזר לנגן עד שהקהל תפס את תנועות הניגון.

לאחר שהרבי לימד את הניגון "כי אנו עמר", המשיך לחלק 'משקה' לאלו שטרם קיבלו ונדחקו לקבל. הצפיפות הנוראית והדחיפות נמשכו כל משך החלוקה. בשעה חמש וחצי לערך הפטיר הרבי, "נאך 15 מינוט, שפעטער דארף איך גיין דאוונען" [עוד חמש עשרה דקות. אח"כ אני צריך ללכת להתפלל], לאחר דקות ספורות הפסיק הרבי ושוב אמר "נאך פינף", "נאך דריי", "נאך איין מינוט", ונשאר במקומו דקות אחדות.

במהלך דקות אלו אמר הרבי, "מכיון שלא מקיימים את התנאי (של קבלת משקה תמורת הוספה בלימוד החסידות, והראיה – ילדים קטנים לוקחים, ואינם מקיימים את התנאי), ממילא אינני יודע אם בשנה הבאה תהיה חלוקת משקה,

כשסיימו לנגן פנה הרבי אל ר' ראובן דונין שנכח שם וציווה עליו לנגן שוב את הניגון. אך ר' ראובן טרם הצליח לקלוט את המנגינה, ועליזה אמר הרבי: **"בניגון הזה לא כל כך חשובה המנגינה, אלא המילים המבטאות באופן מוחשי את הביטחון שלנו בגאולה!"**.

מבין אלו שנכחו בשעה שהרבי לימד את הניגונים היו שנטשו את הזאל לאחר שהרבי סיים ללמד את הניגון הראשון, "כי אנו עמך". רק אלו שנשארו זכו ללמוד מהרבי גם את הניגון השני. לאחר שעות ארוכות חזר הרבי לחדרו הק', כשהקהל הנרגש מהמעמד המיוחד ממשיך לנגן בהתרגשות רבה את "הניגונים החדשים".

כבר למחרת, בתפילת מוסף ניגנו ב"כתר" את הניגון החדש, אותו התחיל הרבי בטון גבוה מאוד וכמעט בצעקה, "הוא אלקינו!".

גם בתחילת תפילת מנחה ציווה הרבי לנגן את הניגון. אחר הצהריים ירד הרבי להתוועדות יום שמחת תורה. השמחה הרקיעה שחקים, כששוב הורה הרבי לנגן את הניגונים החדשים. ולאחר שניגנו את מנגינת "הוא אלקינו" ללא המילים, חזר הרבי על תוכן דבריו בליל אמש, **"העיקר כאן אינו הניגון אלא המילים, ויש להתאים ולשלב את הניגון במילים ולהדגיש את המילים 'שנית בקרוב הן גאלתי אתכם אחרית כבראשית'..."**. הרבי ציין שוב כי **"את הניגון שר יחיאל דער חזן (ר') יחיאל הלפרן) ב'כתר' לפני הרבי נ"ע ולפני כ"ק מו"ח אדמו"ר"**.

המנגינה עדיין לא לגמרי התאימה למילות הקדושה. הרבי פנה לר' שמואל זלמנוב וביקש ממנו, שכיוון שהתברך בחושי חזנות – יתאים את המילים למנגינה.

ר' שמואל ניסה לחבר את המילים כמה פעמים ובאופנים שונים, הרבי חיך חיך רחב, על פניו הק' התפשט צחוק... אז התחיל הרבי לשיר בעצמו, ור' שמואל הצטרף בלחש לשירה. אמר לו הרבי, **"אם מחבר הניגון היה שומע שמתחילים את הניגון בלחש, היה צועק 'געוואלד'!"**...

גם בכתר של שבת בראשית ובהתוועדות שהתקיימה באותה שבת ניגנו את הניגון בעוז ובשמחה.

■

מספר ר' יהודה לייב שפירא: כשהרבי לימד את הניגון, בהגיעו למילה "שנית" ניגן הרבי "איי איי איי..." שנית בקרוב". והיה נראה שהרבי מסופק כיצד לנגן ולכן ניגן באופן הזה. אך למחרת, כשר' שמואל זלמנוב ניגן "שנית בקרוב" בתנועה שונה מכפי שניגן הרבי, עצר אותו הרבי והעיר שהעיקר יש לשים דגש על המילים.

[השמועה מספרת שבמקרה דומה שאל הרבי: **וואו איז דער חסידישער "איי איי איי..."**!]

בשבתות בהן הרבי התפלל לפני העמוד, היה מתחיל בדרך קבע לנגן "הוא אלקינו", וכל הקהל היה משתתק ומקשיב ומאזין לשירת קודשו. מעניין לציין כי בדרך כלל דילג הרבי על התנועה "איי איי איי...". פעמים שילב את המילה "שנית" במנגינה, ופעמים שדילג לגמרי על השירה בתיבות אלו.

■

עד שלחי שנת תש"מ, לא ניגנו באופן קבוע "הוא אלקינו" במוסף של שבת (אלא על פי סימון מהרבי). בהתוועדות ש"פ מטות' מסעי, עורר הרבי על-כך

שבהתוועדות י"ב תמוז לא ניגנו את ניגון חג הגאולה. בהמשך לזה דיבר הרבי אודות ניגון "הוא אלקינו": ע"ד זה בנוגע לניגון "הוא אלקינו" ששרים ב"כתר" במוסף של שבת. זה כמה וכמה שנים שהונהג לשיר "הוא אלקינו" בשבת מברכים החדש מנחם אב, כיון שבזמן זה הגאולה נחוצה עוד יותר. אבל בשנה זו לא עלה על דעתו של אף אחד להתחיל את הניגון, המתנינו עד שאני יורה באצבע לשיר, אבל אני המתנתי לראות אם יהיה לקהל 'שכל' לשיר את הניגון לבד.

כמה פעמים צריך אני לעשות זאת, כדי שייבנו לבד שצריך לנהוג כן! וכשיעברו כמה ימים יגיע מן הסתם מכתב מעבר לים בטענה, הייתכן? מדוע לא שרו בשבת מברכים החדש מנחם אב?!

בנוגע למקומיים הנמצאים כאן הרי בכלל "לא נגע ולא פגע" האם שרים את הניגון או לא שרים. כיון שעניינו של יום השבת הוא תענוג, הרי אם היו שרים את הניגון זה היה גורם תענוג, ואם לא שרים את הניגון גם מזה ישנו תענוג, ובמילא אין כל נפקאמינה בדבר.

- כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם, שההבדל בין פלפל לסוכר הוא רק כאשר שמים אותם בחיך, כמו שכתוב "חיך אוכל יטעם לו". אבל כאשר זה מונח על היד, אין כל הבדל בין פלפל לסוכר, כי כך הטביע הקב"ה, שהיד איננה מכירה ואיננה מרגישה את ההבדל בין פלפל לסוכר -

וע"ד זה בעניננו: לא אכפת אם שרים "הוא אלקינו" או לא, כי לא מניחים את הענין ב"חיך", היינו שלא מתבוננים בזה בשכל שבראש, ולא מרגישים את הדבר ברגש שבלב.

בעקבות דברי הרבי הללו, הונהג לנגן "הוא אלקינו" בכל שבתות השנה.

ברשימה מעניינת מסעודת יו"ט בביתו של הרבי הריי"צ, ביום הראשון של חג השבועות תש"ל מופיע שיח מיוחד:

ר' זלמן יפה שאל את אד"ש:
למה לא שרים כאן "הוא אלקינו"?
כ"ק אד"ש: לא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שינהגו כן. ר' זלמן יפה: אבל בליובאוויטש שרו: **אד"ש:** (כשהוא מראה לעבר הר' אליהו סימפסון) יש כאן אחד שהיה בליובאוויטש. הרב סימפסון הגיב שאכן בליובאוויטש לא שרו.

ר' זלמן יפה: זה היה פעם בליובאוויטש, אולם כיום העולם הוא 'מודרני', ודרושים ניגונים שמחים. והפלא הוא שבכל העולם למדו לנגן מכאן, וכאן אין שרים!

אד"ש: לא ראיתי כאמור שישירו זאת אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, אולם כאשר הייתי בפעם הראשונה בברלין שמעתי שרים זאת. אבל ב"כתר" כן נוהגים כאן לשיר.

ר' זלמן יפה: הייתי כאן שתי שבתות ולא שרו כאן "הוא אלקינו". **אד"ש:** שאלתכם היתה בנוגע ל"הוא אלקינו"? חשבתי שהיתה בנוגע ל"אין כאלוקינו". [אם כן] זו הרי אשמתכם ("דאָס איז דאָך אייער שולד"). **ר' זלמן הגיב:** אני הנני רק "חייל" ("איך בין דאָך נאָר אַ סאָלדאַט"). **אד"ש:** אם כן - אני מצוה עליכם לשיר...

מני אז בכל פעם שהגיע ר' זלמן לסעודת סעודת הקפיד לנגן "הוא אלקינו"...

כעבור חודש, בשיאה של התועדות ראשיהשנה שנת תשמ"ח, לאחר אמירת המאמר, נעמד הרבי על מקומו והתחיל לנגן "הוא אלקינו", עודד נמרצות את הקהל ורקד על מקומו במשך זמן רב...

בר"ח אלול תשמ"ז, בסיום כינוס לילדי צבאות ה', לאחר שהרבי ציוה לנגן "שיבנה", כרגיל בכינוסים אלו, אמר, "ובתור הוספה וחיידוש ינגנו עוד ניגון הקשור עם הגאולה "הוא אלקינו .. הוא יושיענו ויגאלנו"..."

ר' יחיאל הלפרן / החל משנת תרס"ה, לאחר פטירתו של ר' איסר דער חזן, ששימש שנים רבות כחזן בליובאוויטש, מילא את מקומו ר' יחיאל הלפרין שחיבר ניגונים רבים לתפילות הימים הנוראים. ניגונים שמנגנים בקהילות ליובאוויטש עד היום. ר' יחיאל זכה לקירובים נפלאים מהרבי הרש"ב שאף לימדו את נעימת הנוסח ("סקארבאווע") של תפלות הימים הנוראים. אחד מהניגונים הרבים שחיבר – "הוא אלקינו", זכה לנגנו בתפילת הימים הנוראים בפני הרבי הרש"ב ובנו, הרבי הריי"צ.

בחודש תשרי של שנת תרפ"ד נסע הרבי לשהות במחיצת הרבי הריי"צ בימים הנוראים, אז לכאורה שמע הרבי את ר' יחיאל מנגן "הוא אלקינו".

באחת משיחותיו מתאר הרבי הריי"צ את אישיותו ומידת חסידותו של ר' יחיאל: "דער זיידע פון דער חזן ר' יחיאל הלפרין איז געווען אַ חסיד פון הוד כ"ק רבינו הזקן, און ער איז געווען פון די ערשטע וועלכע זיינען געפארן אין די קאלאניעס אין יעקאטערינאסלאווער גובערניע, און האט זיך באזעצט אין גולאי פאל.

די קאלאניעס אין חערסאנער גובערניע זיינען געגרינדעט געווארן פון הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האמצעי, און די קאלאניעס פון יעקאטערינאסלאווער גובערניע זיינען נאך געשאפן געווארן פון הוד כ"ק רבינו הזקן.

במשך הזמן צוליב די אומשטענדן פון לעבן פון די קאלאניסטן, איז יחיאל החזן זייענדיק אַ אינגל, געווארן ווייט פון די ריכטיקן חינוך. אַ געוויסער בע"ב האט אים געהאלפן אויסצולערנען זינגען, ווייל ער האט געהאט אַ קול טוב ונעים. שפעטער איז ער געווען אַ סגן צו אַ רעזשיסאר פון מאלי טעיאטער אין חארקאוו. איינמאל איז געקומען אין חארקאוו דער שד"ר ר' בערע וואלף קאזעוויקאוו, אז יחיאל האט געהערט פון אים וועגן חסידים איז ער נתערור געווארן, און איז תיכף אוועקגעפארן אין ליובאוויטש.

ר' יחיאל איז אנגעקומען אין ליובאוויטש אין יאר תרמ"ג נאך די פטירה פון הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש. שפעטער איז ר' יחיאל געפארן אין מאסקווע און איז דארט געווען פיל יארן אַ חזן אין אַ גרויסע שול.

אין יאר תרמ"ד איז הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק געפארן אין מאסקווע און איז איינגעשטאנען ביי ר' בערע מאניעס, האט אים ר' יחיאל דער חזן משמש געווען. דאמאלסט האט הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אויסגעלערנט דעם ר' יחיאל חזן די נוסחי הנגינה "סקארבאווע" אין די תפלות עלינו, והכהנים, אתה כוננת, סלח לנו, כי אנו עמר, דעם אפשטעל אין וכך הי' מונה אחת וכו'".

האדרת והאמונה

ליל שמחת תורה תשל"ד

'הקפה', ולאחד מהם שעמד בסמיכות אל הרבי אמר הרבי בצרפתית, "קראתי לכל הצרפתים. האם כולם באו?! הנה כאן ישנו אחד, וכאן ישנו אחד, וכאן ישנו עוד אחד", הרבי הצביע על פינות שונות בקצות הזאל, "ובמילא, צריך לעמוד במרכז בית הכנסת, ולהכריז שכל הצרפתים צריכים לרדת".

השליח הר' שמואל אזימוב הכריז בקול רם שהרבי מבקש שכל הצרפתים יתקרבו אל מקומו הק', ובתוך זמן קצר התקבצה הקבוצה כולה ליד מקומו של הרבי. כמה מהם התחילו לנגן ניגונים שונים והרבי עודד את השירה בחזקה.

לפתע, הסתובב הרבי וניגש עם הסינדר בידיו הק' אל קצה הבימה, והתחיל לנגן בקול הטהור את הפזמון "האדרת והאמונה" במנגינת ה"מרסיליז", ההמנון הצרפתי. האורחים הרבים מצרפת, למדו במהירות את הניגון והצטרפו לשירה

לאחר עשור שנים בהם הרבי לא לימד ניגון חדש, הנה בשמיני עצרת תשל"ד – ומלחמת יום-כפור בעיצומה – אירע דבר פלא: עוד קודם שהחלו את ה'הקפה' הרביעית, ניגש הרבי והסידור בידו אל קצה הבימה, ואמר את הקטע "קול ה' שובר ארזים" במנגינת "האדרת והאמונה צו וועמען, צו וועמען", וכל הקהל ענה אחריו. ובמילים האחרונות הכריז הרבי בקול רם ובצעקה פנימית "נעימות בימין נצח". למחרת בלילה, כשניגשו אנשי השגרירות הישראלית לשוחח עם הרבי במהלך ה'הקפות', אמר הרבי "מיר האָבן שוין גע'פועל'ט זאָל זיין נעימות בימין נצח"...

בליל שמחת תורה, כמה שעות אחר-כך, בעת ההקפה הרביעית ביקש הרבי לקרוא לכל "הצרפתיים", שקבוצה גדולה מהם הגיעה לשהות בחודש תשרי אצל הרבי, הרבי הורה להם לקחת

מספר הר' מאיר הארליג:

עוד לפני שהרבי פנה אל הקהל והתחיל ללמד את הניגון, הביט הרבי בסידור וזמזם לעצמו את הניגון. רק אלו שהסתופפו בסמיכות ממש, יכלו לשמוע את הרבי מנגן אז.

הרבי שר גם את הנעימה המקדימה, שלפני "האדרת והאמונה" (מפי ר"ש חריטונוב).

בעת ההקפות שר הרבי את מילות הפיוט "האדרת והאמונה" גם עם בבת הניגון השניה, הגבוהה.

סוחפת. לאחר דקות ספורות התבהר לכולם שהמנגינה היא ההמנון הלאומי של צרפת, וההתרגשות הרקיעה שחקים.

מיד לאחר הקפות התגודדו קבוצות קבוצות של חסידים ותלמידי התמימים, ובמרכז כל קבוצה ניצב אחד מ"הצרפתים" ולימד את ה"מרסיליז" לשאר המתקבצים, הצמאים ללמוד ולקלוט את הניגון החדש. השירה והריקודים פרצו בסעווען סעווענטי ועד מהרה גלשו אל הרחובות הסמוכים, וכך במשך כל שעות הלילה נמשך המחזה המרהיב כשעוד ועוד מצטרפים ונסחפים בריקודי השמחה.

■

שבת בראשית חלה באותה שנה מיד לאחר שמיני עצרת ושמחת תורה (שחלו בימי חמישי ושישי), וכנהוג

בקביעות כעין זו נערכו שתי התוועדויות במהלך השבת. כשהתוועדות הראשונה מוקדשת לכך ששבת בראשית היא גם שבת מברכים של חודש מרחשוון, והתוועדות השניה, שנערכה כשעה לאחר תום ההתוועדות הראשונה, מיוחדת לשבת בראשית ומהווה גם השלמה להתוועדות שמחת תורה שנערכה ביום שישי.

בהתוועדות השניה ציווה הרבי לנגן ניגון "מארש", והקהל פצח בשירת מארש נפוליאון. אחר כך אמר הרבי, "הניגון הזה הוא מסוג ניגוני "מארש", והוא הרי ידוע אצל חסידים בשם "נפוליון'ס מארש". וכמבואר במכתב כ"ק אדמו"ר האמצעי מה שאדמו"ר הזקן לא הסכים והיה בתכלית השלילה נגד שיטת נפוליון, שהגם שיהי' תחת שלטונו טוב בגשמיות, אבל לא יהיה טוב ברוחניות. ואצל הצאר יהי' טוב ברוחניות אבל לא בגשמיות. ואח"כ הביאו את הניגון לפני אדמו"ר הזקן, ומאז נתקבל, ועד שנקרא ע"ש המנגד - נפוליון'ס מארש... וזהו שניגון זה נתברר בקדושה.

זהו סיפור שמסופר לנו, שלכאורה לאנשים כערכינו מה זה נוגע לקחת ניגון ולהפכו לקדושה, אלא ע"ד המבואר במאמרים עמ"ש "פתח אליהו", "פתח ר"ש", שהם פתחו את הדרך, ובמסילתם ילכו כל ההולכים בדרכיהם. אלא שהם סללו את הדרך, ולהולכים אחריהם כבר קל יותר, ועד"ז גם בנוגע לאדה"ז שפתח הדרך, ועד שזה נוגע ושייך לפועל.

וזהו הענין דצרפת, שאינם עושים מלאכה במסירות נפש, ואם צריכים לעשות מלאכה - הרי זה עבודת פרך, פרך הכוונה למלאכה שאינה רגילה להם

והם עושים זאת במהירות, מפני שרוצים להגיע לדבר השני כו', ובמילא נבחר ניגון השייך להם, שזהו כשנפוליון שהיה המלך, וכך גם אח"כ".

בהמשך לזה אמר הרבי, "נבחר ניגון עם תיבות בכדי שיהי קל לזיכרון, עם אותיות א"ב – מועט המחזיק את המרובה, וינגנו אותו בצרפת, ואותם שמדברים עם אנשי צרפת, שזה שייך להם". הרבי הוסיף, "אין הפירוש שהיושבים בברוקלין ילמדו את הניגון במשך הזמן הזה, כי אם שאלו השייכים לזה – יפעלו "ופרצת", ובניגון זה של מארש ניצחון ילכו הם כנגד משיח צדקנו".

[היו שקישרו את "מארש נפוליאון" עם העובדה שבאותה תקופה ניטשה מלחמת יום־הכיפורים, והיו שקישרו זאת לכך שכחצי שנה אח"כ מת נשיא צרפת פומפידו שהיה ידוע ביחסו העוין לעם ישראל ולארץ הקודש. ולאחר מיתתו הורם קרנם של היהודים בצרפת ורווח עמד להם ממות].

לאחר השיחה, הורה הרבי לר' שמואל אזימוב לקבץ סביבו את האורחים מצרפת, ואמר שיחה קצרה בצרפתית.

ההזדמנות הבאה בה ניגנו אצל הרבי את "האדרת והאמונה" במנגינת ההמנון הצרפתי, הייתה באותה שנה, בסמיכות לימי פורים – בהתועדות ז' אדר. לאחר תקופה קצרה, בהתועדות ש"פ כי תשא – שושן פורים, הרבי חילק ל"צרפתים" מהיין והמזונות וניגנו "האדרת והאמונה". כך גם בתפילת מנחה באותה שבת, נגנו את ההמנון הצרפתי שהפך לניגון

חסידי, והרבי עודד בעוז את השירה והורה להגביר את השירה.

כאשר חברי הקבוצה הצרפתית היו בדרכם חזרה לצרפת, המתינו בכניסה לסעווען סעווענטי וניגנו בלהט "האדרת והאמונה". כשהרבי יצא אליהם, ניכרה שמחה רבה על פניו הק', עודדם ומחא בידי הקדושות.

בשנים הבאות נקבע כסדר שבבוא קבוצה מצרפת לחגים הורה להם הרבי לנגן "האדרת והאמונה", והביע חיבה מיוחדת כלפיהם. כך, בשבת בראשית של שנת תשמ"א ביקש הרבי מהאורחים שבאו מצרפת לנגן את "ניגונם" ואמר, "ס'זיינען דאָ פאראן אנשי צרפת, זאָלן זיי זינגען אונזער "האדרת והאמונה" מיט זייער ניגון", ולאחר שניגנו, שאל הרבי בצרפתית האם סיימו לנגן את הניגון כולו.

בהתועדות שנערכה בש"פ ראה מברכים החודש אלול תשד"מ אמר הרבי: כאמור לעיל יש לקשר זאת עם ענין של שמחה ע"י אמירת "לחיים" על יין, וכן ניגון של שמחה. ובנוגע לניגון של שמחה ישנו ניגון הקשור עם המדינה שממנה באו אורחים הנ"ל, מדינת צרפת. ניגון שבו מודגש הענין ד"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו" ישנו ניגון המבטא את התוקף דמדינה הנ"ל – שלכאורה אין זה קשור עם עניני קדושה, ובפרט ע"פ הידוע אודות היחס של אדמו"ר הזקן למדינה הנ"ל. ואעפ"כ בהשגחה פרטית לקחו ניגון זה והפכוהו לקדושה, ניגון שבו מכריזים גלוי לעין כל ש"האדרת והאמונה לחי עולמים", "הבינה והברכה לחי עולמים" וכן הלאה,

עד "התהלה והתפארת לחי עולמים", כל אותיות הא"ב, שבהם ועל ידם נברא העולם. כמ"ש "ואתה מחי את כולם" – "ואתה הן בחי" האותיות מאל"ף ועד תי"ו, שבהם ועל ידם נברא העולם, כמ"ש "בדבר הוי' שמים נעשו גו".

ונמצא שבניגון זה מודגש הענין ד"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", כולל ניגון הנ"ל שמבטא את כבודו של הקב"ה – "האדרת והאמונה לחי עולמים", עד "התהלה והתפארת לחי עולמים".

אח"כ הורה הרבי לאורחים שהגיעו ולאלו שארגנו את הנסיעה והעומדים בראש הקבוצה, שיאמרו "לחיים". ולאחר מכן התחיל לנגן "האדרת והאמונה".

■

כמה שנים לאחר מכן, נטבע כמנהג לנגן עם בואם של אורחים מצרפת "האדרת והאמונה". בהתוועדות שהתקיימה בש"פ צו שנת תשמ"ו אמר הרבי: כאן המקום להזכיר ענין נוסף, אשר בעצם הרי זה מתפקידו של "ועד המסדר". אמנם עד שיקבע כראוי "ועד המסדר", מוכרחני לעשות זאת בעצמי: כאשר מגיעה קבוצה ממדינת צרפת נהוג לאחרונה שמנגנים לכל הפחות פעם אחת את הניגון שלהם, ניגון שנהפך מהלעומת-זה ונעשה ניגון של קדושה; "האדרת והאמונה לחי עולמים". ולכן אלו שבאו לכאן ממדינת צרפת ינגנו עתה את הניגון שלהם, ואחריהם ימשיך כל הקהל. ויהי"ר שבקרוב ממש יראו בגלוי לעין כל ש"האדרת והאמונה לחי עולמים", עד "התהלה והתפארת לחי עולמים". כמובן פרצו כולם בשירת "האדרת והאמונה".

■

בהתוועדות ש"פ חו"ב בשנת תשמ"ט, דיבר הרבי בארוכה אודות המהפכה בענייני הפצת יהדות וחסידות שהתחוללה בצרפת, ובין הדברים אמר: להעיר שבימים אלו מלאו מאתיים שנה למהפיכה הצרפתית שמתוצאותי' חשש רבינו הזקן כו', וגם את המהפיכה הצרפתית מהפכים לקדושה למעליותא; הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה במדינת צרפת. וכפי שמתבטא גם בניגון של מדינת צרפת – ניגון של המהפיכה – שמהפכים אותו לקדושה "האדרת והאמונה", שמנגנים אותו על התיבות "האדרת והאמונה לחי עולמים וכו'" עד "התהלה והתפארת לחי עולמים". שתוכנם של תיבות אלו מורה על ההמשכה והגילוי ד"חי עולמים" בכל ענייני העולם שנכללים בכ"ב אותיות, מאל"ף ועד תי"ו, "האדרת והאמונה" עד "התהלה והתפארת", שבהם נברא העולם.

והיירצון שעל ידי זה יתווסף אצלם ביחד עם כל המתוועדים, כאן בתוככי כלל ישראל בכל מקום שהם בכל העניינים האמורים. וימשיכו ויוסיפו עוד יותר בבואם למקומם, עד שיפעלו בכל העולם כולו הגילוי ד"האדרת והאמונה לחי עולמים", עד "התהלה והתפארת לחי עולמים".

בתום השיחה פנה הרבי אל האורחים שהשתתפו בהתוועדות ואמר בצרפתית, "לכל האורחים שהגיעו ממדינת צרפת לחג הגאולה ב"רוכים הבאים". מכבדים אתכם לנגן את הניגון שלכם "האדרת והאמונה לחי עולמים" עד "התהלה והתפארת לחי עולמים". וכשתחזרו למקומכם תפרסמו ה"מעסאזש" ש"האדרת והאמונה לחי עולמים" (עד) "התהלה והתפארת לחי

עולמים", וכל זה מתוך שמחה וטוב לבב ומזל טוב ודרך צלחה ומבורכת". והתחיל לנגן "האדרת והאמונה"...

גם בהתועדות ש"פ וישב תשנ"ב הקדיש הרבי שיחה ארוכה לאורחים הרבים מצרפת, במהלכה דיבר הרבי באריכות על ה'בירור' והמהפכה שהתחוללה מימות אדמו"ר הזקן ועד לימינו במדינת צרפת, ובהמשך לזה אמר, "כדי להקל עוד יותר על יהודי, ראו דבר פלא אשר מבטא בגלוי לעיני בשר את הבירור והמהפיכה הנ"ל שפעלו בצרפת. ידוע ומפורסם שלכל מדינה יש ניגון מיוחד, "ניגון המדינה", ע"ד הדגל המיוחד של כל מדינה, שאותו שרים או מנגנים באסיפה או מאורע רשמי מטעם המדינה, או כאשר תושבי המדינה נאספים יחדיו במאורעות רשמיים מסויימים, וע"ד זה כאשר באי כח ונציגים של המדינה נוסעים למדינות אחרות וכיוצא בזה. ומוכן שניגון המדינה מייצג דוגמא של המדינה, ועל אחת כמה וכמה ניגונה של מדינת צרפת, כידוע שהניגון נתחבר בעת המהפכה...

לפני כמה שנים (ליל שמחת תורה שנת תשל"ד), התחילו החסידים לשיר את ניגונה של מדינת צרפת ניגון המהפכה, עם המילים "האדרת והאמונה לחי עולמים" – עד "התהילה והתפארת לחי עולמים" (ע"ד "נפוליון'ס מארש" שרבינו הזקן ביקש שיודיעוהו את ניגון ה"מארש" שעמו עברו הצרפתים את גבולה של רוסיה, וכשניגנו

הניגון בפניו נענה ואמר שזהו ניגון של נצחון, וסיים לאחר משיך זמן שהיה "שטארק פאר'דביקות" שסוף כל סוף יהיה דידן נצח).

זמן קצר ביותר לאחר מכן התרחש דבר פלאי ביותר, מדינת צרפת חוללה שינוי בניגון המדינה הנ"ל [מיתנו את קצב הניגון ורככו את תנועותיו], ובסיבת הדבר הסבירו זקני החסידים, שלאחרי שהניגון נתהפך לקדושה, הרגיש זאת השר והמזל של מדינת צרפת למעלה, וזה גרם למטה את השינוי בניגון. מצד ההרגשה שהניגון נעשה שייך לתחום הקדושה. ניגון חסידי אשר שרים בעת התועדות חסידיות, כולל גם בעת התועדות במדינת צרפת עצמה. בתוך כך רואים בגלוי את השינוי הקיצוני שנעשה בדורנו זה לגבי דורו של אדמו"ר הזקן, לקחו את הניגון הזה והפכו אותו לקדושה "האדרת והאמונה לחי עולמים", ושרים אותו באותן תנועות בעת התועדות חסידיות שבהן מדברים דברי התעוררות בעניני תורה ומצוות, ותורת החסידות.

ועד כדי כך, שיש כאלו שאינם יודעים כלל שניגון זה נלקח מ"אי שם", והם חושבים שזהו ניגון חסידי מעיקרא [מזמן לזמן מתחדשים ניגונים חסידיים חדשים על ידי אלה המסוגלים לחבר ניגון טוב, וכאשר זה מתקבל על ידי הציבור ושרים אותו בציבור, נעשה הניגון חלק מהניגונים החסידיים].

מנינות חב"ד

"ספר הנגונים", תווי נגינה של חסידי חב"ד, בעריכת הרב שמואל זלמנוב, יי"ל על ידי חברת "תח"ת" ברוקלין תש"ט, בגירוף ליקוטי רשימות משיתותיו של האדמו"ר מלך בוויין, על מהותה של הנגינה.

הנגון מלווה את החסידות מיום הווסלה. נגוני חב"ד מהווים עולם מיוחד לעצמם. ראשיתם ויסודם בידי מחור לל "ששלת חב"ד" הרב שניאור זלמן מליאדי ("תק"ה-תקע"ג), שהיה דור שלישי בחסידות אחר הבעש"ט ורבי דובר המנין ממורישו (נפטר בתקל"ג), ואחריו חתרו בנו רבי דובר, האדמו"ר האמצעי ("תקל"ד-תקפ"ט), חתנו ר' מנחם־מנחם, בעל "צמח צדק" (תקמ"ט-תרכ"ו), בנו ר' שמואל בכינוי ("הרש"י" (תקצ"ד-תרמ"ט), בנו ר' שלום־דוב ("תרכ"א-תר"פ), ובנו ר' יוסף־יצחק, היושב בגלות נירורק בארצות הברית.

היו גם "מנגנים אלמונים" בקרב חסידי חב"ד, שיד השתתה חלה בהם, וכמעט שאינם נקראים על נגינתם פרי מחשבתם. ודקה עשה אתם העניין, מהזכור שורה של שמות יוצרים ומנגנים כאלה, ומן הראוי להציג להם ציון גם כאן: הרב משה בנו של האדמו"ר הזקן, היה מנגן מצוי. ר' ישראל מוברבנה נחשב לראש המנגנים בחצר האדמו"ר הזקן. וכן נמנים בשמות ר' נפתלי סינר, ר' משה זלמן פלדמן (שאליו היה הצדיק הזקן שולח את חסידיו ללמוד נגונים מפיו), ר' אלעזר חיים מולובין שפעל כחזיר המנגנים בחצר האדמו"ר האמצעי, הרב לוי יצחק, חתן ה"צמח צדק", ר' יהודה־ליב הוכמן שהיה מנגן ויוצר פורה בחצר הר"ש ובנו הרש"ב. בפרק האחרון שרתו בחצר ליובוין המנגנים: ה"שויבים" איסר ומנדל, יונבסקי, וורביצקי, יחאל הלפרין, הרב שאל דוב זיסלר, ר' נטע רבינוב מפרהור, החתן שמואל קנטורו, ר' שמעון אריה גרינברג מורשה, ורבים אחרים, שמהאו תפקיד חשוב בחיי הנגינה בחצרות חב"ד.

אלפי ניגונים — ויש יסוד לקבוע ששתי רבבות נגונים—נצורו משנת תקל"ב, היא שנת הווסלה של תנועת חב"ד, ועד היום, בין בידי צדיקי הד' נועה עצמה ובין בידי תלמידיהם וחסידיהם יודעי נגן. תמיד נמצאו בחצרות נשיא התנועה מנגנים שחברו ואספו נגונים ברוח חב"ד. מוכן שגורלם לא היה שונה מגורלם של יתר נגוני החסידים, והתירו בכחנת תורה שבעל־פה, בל"ה לר"ט בכתב החומים שהחסידיים היו רגילים לזלול בו, וכה נשתכחו רבים לנגוני חב"ד, ורבים מהם נשתכשו בשרו בדרסאות ונוסחאות שונים ומשונים. טוב שנמצאו בתנועת חב"ד אנשי מצוה שראו בצדק באבדן נגני נים יקרים וישנים שהחסידיים הראשונים החזירו בהם מתום התלהבותם ודבוקתם, אם בשעות התפלה ואם בעת פלישתם במסיבות חסידים, והתעוררו לאסוף ולכנס את שארית הנגליט בספר בחווי זמרה.

כתוצאה מיזמה זו נוסדה לפי הוראת הצדיק מליובוין, וועדה מיוחדת בשם "ניח"ח" (נגוני חסידי חב"ד), שהתלה על עצמה כמה תפקידים אחראים כל אחד לכשעצמם: א) לאסוף את נגוני חב"ד הישנים והחדשים, היוצעים ושאנים ידועים; ב) לצרפם ולכנסם מהפסולת שדבקה בהם במרוצת הימים, לטשם ולהקציעם ולהעמידם על אופים המקורי. ג) לרשםם בכתב החומים ולהוציאם בספר מיוחד מכוני סים לסוגיהם. הוועדה הספיקה לאסוף במשך זמן מסוים קצ"ה נגונים ומט"ר כיום של חסידי חב"ד, התחנתה קל מקוריהם והשתדלה להשיב לנגונים את צביעות המקורי. אכן חוסר האמון ה"הסטורי" לכתב הזמרה הפריע לא כעט לביצוע המפעל, ועורך הקובץ, הרב שמואל זלמנוב, מגלה את הסוסי ו"אם חתני בליב לא כתבי אלישי, כל שכן הנגון החסידי שבעיקרו הוא דבר המסור ללב ולעמק הנפש, ואין יכול להגיע כל צדק ליד כטוי בחווי נלינה שאנס אלא סימנים היצוניים? ובכל זאת הוא בא ומוסיף להעיד שאם הקושה המנגן מחונן בכשרון, צניעות הרושית ומכיר בטפוסים המיוחדים של ניגוני החסידים ויומרים ברגש ובזי

הירות, יעלה בידו לבטא את כוונת הנגון בשלמותו.

בדול כחה של הזמרה, חוסר האמון בכתב החומים חבצ והירות מרובה בבחירת רושם הנגונים, והבחירה היתה באמת מוצלחת מאד. החתן קיר טע חוסר, אישיות ידועה בעולם הצליח, נבחר למטרה זו כאחד מבחירי המומחים לכתובת חומים, והוא שטוח לרשום את הנגונים בדיוקם, לרבות ה"תנועות" הדקות שבדקות השכחות בנגוני חב"ד, כפי ששמע את הנגונים מושרים מפי חבירי וועדת "ניח"ח" וסוף־סוף הופיע "ספר הנגונים" המכיל קצ"ה נגונים של חסידי חב"ד בכתב הזמרה.

הספר הוא ראשון בספרי הכיבאס מסוג זה בספרות הנגינה היהודית בכלל ובספרות החסידים בפרט. עד כה הופיעו מאספים בשדה הנגינה היהודית ובהם תפסו נגוני החסידים מקום זכר, כמו סוף־סוף הופיע "ספר הנגונים" המכיל זה האתונגראפית היהודית מיסודו של הברון גינצבורג, מפטרבורג, והפנסק המוסיקאלי לא. מ. ברגשטיין מווילנה וכיוצא בזה. כותב הספרים האלה צצה עת מקדשים לנגינת התנ"כים, בל"ה האוסף הנגול שלפנינו הוא הראשון באינו, כי הוא מינצ למינו 175 נגונים, ברובם המכריע מתנועת חב"ד. העורך הואיל להוסיף נוסף ויכר להארת פני הנגון החסידי, אך המבוא להיכל הנגינה לקי בחצר וביתר, ואין לדורש מאיש אחד שהוא רק חובב נגינה—ידועה רחבה בתולדות הנגון העברי, אין המבוא יכול להתחשב אף בסגירת הסתורית.

נגוני חב"ד שונים באופים מיתר נגוני החסידים (פרט לנגוני קרלין־טטר) וזו, עד שקל להכירם בסגנונם ובצור ה"השעם הנפשית. עשרת נגוני רח הפעמים הנפשיים בספר המשימים נגוניים לנגונים הבאים, שרובם סכר למלאים רצינות, חודרים עמוקות ואר צילות רוחנית, ומקושרים בהמון ניר אנשים המוסיפים "ל הדבקות המשעונית וההתעוררות הפנימית שבנפש. ובגלל

המכונות הללו המכבדות על הגנון ה"חבדי" יותר מיתר גנוני החסידים הוא נבדל מהם בכמה שטחים. ראשית אין הוא צמוד למלה, כי המלה מקשרת ומגבילה את כה הצליל. לפי תורת חב"ד עומד הגנון במדרגה יותר גבוהה משפת המלים, ולכן הגנון החב"די הוא ברו' ב' מהגדרת המוסיקאי הגדול מנדלסון ברו' ל'י. גנון בלי מלים. שנית— אין הגנון החב"די קשור לחוק המש' קל והקצב שבגנון האירופי, הכובלים את נפש הניגון, וביחוד סולות נפש הניגון החב"די מחלות זו. העיקר מה שדורשים אנשי חב"ד מהגנון, שיהיה בעל תוכן ורגש נפשי. החב"דים מבי' חזנים שלוש דרגות בניגון: א) ניגון מכון, ב) גנון ממואל, ג) גנון שוטה. לסוג הראשון נחשבים ניגוני האדמו"ר הזקן והצדיקים שבאו אחריו, שכל תנועותיהם מכוונות לעניין גבוה ונשי' גב. לסוג השני נחשבו הניגונים שהת' פללו בהם גדולי החסידים, שהיו מני' נים בחפילתם, בהתאם להנחה שהי' "קול מעורר הבהמה". ואילו ניגוני הסוג השלישי נבובים, ללא תוכן, ואי' גם עלולים להלהיב ולהשפיע. צדיקי חב"ד ידעו את סוד היופי שבניגון ורשיב' אמר פעם, שהניגון הוא ב'י' ללו עניין של יופי, שמביא לידי הת' גלות היופי שבנפש, ועניין הסדר שב' ניגון הוא כלי' היופי ואחד מגדולי החסידים, ר' הלל פאריצ'ר, אמר: מי שאין לו חוש בנגינה, אין לו חוש בחסידות.

המדור "לקוטי רשימות" מכיל חו' מר מעניין של שיחות ומשפטים מו' סקאלים מפי הרבי המשקפים את הלך רוחו ונטייתו לנגינה. יש בהם לולף גם את שאינם חסידים וי' עמים על האור. הנאצל שבניגון. המדור מכיל גם חומר פולקלורי-מו' סקאלים בעל ערך רב לתקופת החסידות, וכן יש ערך לתומך, במפתח הניגונים המכיל באורים לניגונים ה' שונים.

חלק הניגונים מחולק למה מדי' רים: א) המדור הראשון מכיל "ניגוני נים מכוונים" של צדיקי השושלת, בהם עשרת ניגוני מיסד חב"ד, ויש

בהם גם נעימות קצרות בנית תנועה קצרה שהי' שר בזמנים קבועים, וטוב שכל הניגונים ההם, השייכים לוחלת ההיסטוריה בחסידות, נרשמו לזכרון. באותו מדור באים גם מניגוני האדמו"ר האמצעי והצמח צדק, הר"ש והר"ש. ביחד — י"ט ניגונים. ב) המדור השני בא להשלים את החסר, בהביא 27 ניגוני שני תורות שקדמי בחסידות לחב"ד, ניגונים המתייחדים להבדל (הניח-חק"כ), רבי מיכל מוילנישבי' הסבא משפלה, ר' מגדלי מוויטבסק דעל "פרי הארץ", הקדוש לר' לוי יצחק מברדיצ'וב, רבי אהרן מיטשי' שילה, מהר"ל בן הצ'ד, רביהלל מפא' ריטש, ר' פסח ממא'אסטוניה, האחים שפירא בני הצדיק ר' פנחס מקוריץ, ועוד. ג) המדור השלישי טייל ניגוני חב"ד לזמנים שונים: 1) ניגוני שב' וי'ט, 2) ניגוני תפילה לימים נוראים, 3) ניגוני התנועות חסידים, 4) ניגוני ני געזעים, 5) ניגוני שמחה, 6) ניגוני ריקוד, 7) ניגוני ניצחון ביהד קב"ז ניגונים. בהם ניגונים ידועים ונמוצים, כמו: פדה בשלום נפשי שהוא ניגון תנ' הגאולה ב"ט כסליו, ניגוני שבת ומועד לרבי הלל מפאריטש, מר' אהרן חארטניגוב, ר' אליהו חיים אלטהוין מניקולאיוב, ר' אשר גרוסמאן שו"ב מניקולאיוב, ועוד. גנון'לכת של נאי פוליון" הבא בספר משתמשים בו בסי' יום תפילה נעילה ביום כיפור. בתורה מילואים באים בסוף הספר טעמי ה' גינה של קריאת התורה בכל השנה, ראש השנה ויום כיפור, טעמי התפילה ושל מגילת אסתר, כפי שהיו רגילים לשוררם בחצר צדיקי חב"ד.

מוקדש לחיזוק ההתקשרות לנשיא דורנו
כ"ק אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע
ולזכרון הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע

